

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 452 del 18/4 al 1/5 de 2018 2€

Quan el cos és el nostre passaport

La Unió Europea implementa un sistema integral de control de fronteres a partir de bases de dades d'empremtes dactilars, trets facials i material genètic
pàg. 4-11

EDITA

La Directa SCCL

C. Riego, 37, baixos esquerra

08014 Barcelona

Tel: 935 270 982

Mòbil: 661 493 117

directa@directa.cat

www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric.

La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?**A fons**

Grup d'investigació

Miralls

Gemma Garcia

Cruïlla

Vicent Almela i Guille Larios

Impressions

Laia Alsina i Àlex Romaguera

Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso i Joan Mas

Expressions

Misael Alerm i Àlex Romaguera

La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero

Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente

Audiovisuals

Sònia Calvó i Estel·la Marcos

Fotografia

Víctor Serri

Il·lustració

Ricardo Hermida i Lluís Ràfols

Correcció

Èlia Olivan

Edició

Jesús Rodríguez

Projecte gràfic

Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat

Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat

Administració i subscripcions

Ester Mora

Difusió

Estel·la Marcos

Publicitat i distribució

Paula Rodríguez

Gestió web

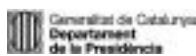
Nodo50

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:

Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria

CONTACTES:**General** directa@directa.cat**Redacció** redaccio@directa.cat**Subscripcions** subscripcions@directa.cat**Publicitat** publicitat@directa.cat**Distribució** distribucio@directa.cat**PORTADA:** HUGO CORNELLES

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Control biomètric a la UE

Les institucions comunitàries preveuen crear un sistema de control integrat d'empremtes dactilars, trets facials, informació genètica i dades personals centrat en persones refugiades i migrants, però que es podrà ampliar a la ciutadania europea. Text de Nora Miralles, infografies de Gerard Casadevall i portada d'Hugo Cornelles.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Marta Sanz

Amb un to de veu ple de calma, parla amb Irene Jaume de l'amor, dels cossos i de la política, així com de les relacions, la doble explotació que pateixen les dones, el pòsit franquista de la societat o quin tipus de literatura reivindica. Fotografies de Víctor Serri.

IMPRESSIONS

16-18

Debat sobre les vacunes

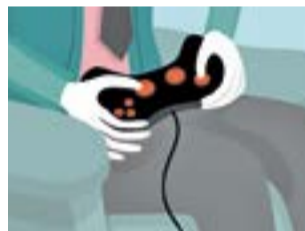
Xavier Uriarte i Joan Mirabent responen a la pregunta "Podem viure de manera saludable sense recórrer a les vacunes?". Il·lustració de Visual Omelette.

La història de les pensions

Amb il·lustració de Roser Pineda.

CRUÏLLA

19-21

Píxels crítics

El reportatge navega pels "videojocs pel canvi". Porta la signatura d'Oriol Bartomeu i compta amb una il·lustració d'obertura de Ribes Cooked. Coneixereu jocs i aplicacions que no us deixaran indiferents.

RODA EL MÓN

22-26

Generació contra les armes

Milers d'estudiants i activistes s'alcen després de la massacre a un institut de Florida. Article de Diana Gener.

Renaixença d'Allende a Xile

Una informació de Laia Gordi.

L'anàlisi de Carlos Bajo Erro

El control digital a l'Àfrica.

EXPRESSIONS

27-31

Ciència-ficció i profecies

Marta Santacatalina recupera l'obra del txec Karel Capek i en detalla les característiques premonitòries.

El relat literari de Pere Vilanova

Amb il·lustració d'Edouard Monneau.

Ressenyes de llibres i música

República i ecologia (J. Navarro), *Parnàs* (Roger Mas) i *A mos redó* (Jordi Garcia).

INDIRECTA

32

Entrevista a Francesco Calogero

Àlex Romaguera dona la paraula a l'independentista sicilià Francesco Calogero, qui va viatjar l'1 d'octubre a Catalunya en qualitat d'observador internacional del referèndum. Fotografia de Lorenzo Giusto.

Més que mil paraules

EKINKLIK ARGAZKIAK | Desenes de milers de manifestants (50.000 segons l'organització i 35.000 segons la Delegació del Govern) van recórrer el 14 d'abril els carrers de Pamplona en solidaritat amb els vuit joves d'Altsasu. L'Audiència Nacional espanyola els jutja per un delictes de terrorisme arran d'una baralla de bar amb guàrdies civils de paísà.

Comunitat Directacoop

Sant Jordi, la paraula festiva

Marta Vilà | @marttttaa

“L'arrelament és potser la necessitat més important i més desconeguda de l'ànima humana. És una de les més difícils de definir”, escriu la filòsofa Simone Weil. Per l'antropòloga Rita Segato, l'arrelament és el principal enemic del capitalisme. Vinculant-nos desfem l'aïllament, capaç de conèixer amb la violència quotidiana. Arrelar és tramatar una comunitat apoderada per imaginar.

Hem de poder fer créixer les arrels en un territori, en una comunitat, que, representant Weil, “conservi vius certs tresors del passat i certs pressentiments de l'avenir”. Hi pensava arran de la diada de Sant Jordi, una tradició que dona valor a la festa de creure'ns que els carrers són nostres per expressar-nos -amb una flor, amb la paraula escrita. Però ara aquesta diada estarà marcada per un pressentiment col·lectiu: com n'és de vulnerable el reconeixement de l'altre, la llibertat d'expressió.

Celebrem la diada alegres de tresorejar un llegat, reivindicant la paraula festiva,

que s'alça en peu de pau per desfer el pressentiment que devora la capacitat de dialogar. Contra les derives totalitàries, posem al centre el dubte, un estímul constant per qüestionar-nos com fer avui periodisme. Contra la llibertat d'expressió, transgredim amb una eina infinita: la imaginació.

Dubte i imaginació, periodisme i literatura per festejar el dia del llibre. Gràcies a la generositat de les editorials Alrevés / Crims.cat, Birabiró Editorial, Edicions del Periscopi, Edicions Saldonar, El Gall Editor, L'Avenç, Raig Verd Editorial, Sembra Llibres -englobades sota el segell de l'associació d'editorials independents Llegir en Català- i altres segells com Tigre de Paper, Pol·len Edicions, Males Herbes, Caliu Espai Editorial i Descontrol, amb les quals compartim moltes complicitats, fins al dia 24 d'abril donarem la benvinguda a les noves subscripores regalant-los un llibre, que podran triar entre el catàleg que hem configurat.

Les píndoles | Del control biomètric

218

milions de persones no comunitàries s'inclouran a les bases de dades de la UE

50.000

milions d'euros és el volum estimat de la indústria global de fronteres per al 2020

L'espina

/ CARLOS VILAFRANCA

LA FRONTERA ÉS ARA AL COS: BIOMETRIA I CONTROL A LA UNIÓ EUROPEA

Les institucions comunitàries preveuen crear un sistema de control integrat d'empremtes dactilars, trets facials, informació genètica i dades personals centrat en persones refugiades i migrants, però que es podrà ampliar a la ciutadania europea

Nora Miralles | @NoraMMC

La biometria és tot allò que converteix el teu cos en el teu passaport. O, com la defineix el Reglament general europeu de protecció de dades (GDPR), adoptat l'any 2016, la informació biomètrica són les dades personals que resulten de processar trets físics, fisiològics o de comportament d'una persona per aconseguir-ne una identificació única i fiable.

Si bé els exemples més comuns arreu -i els més usats per organismes públics a Europa- són les empremtes dactilars, el reconeixement facial i l'ADN, existeixen altres sistemes que analitzen la forma de les mans, les venes dels dits i dels canells o el patró de comportament d'una persona. També n'hi ha que es basen en el reconeixement de la veu, de l'iris o la retina, del traç de l'escriptura o, fins i tot, de la composició química de l'olor corporal.

Des de l'11 de setembre de 2001, la tendència a desplegar sistemes biomètrics per verificar de manera més fiable la identitat de les persones que entren a un país o continent s'ha estès arreu. Els aeroports i les fronteres han esdevingut infraestructures crítiques i, en el discurs oficial i, per tant, en l'imaginari col·lectiu, la porta d'entrada de les "pitjors amenaces". A Europa, especialment arran de l'actual crisi migratòria i sobretot a partir de 2013 -per l'augment de l'arribada de refugiades i sol·licitants d'asil-, la biometria ha estat un element essencial del desplegament del que coneixem com a *Europa fortaleza*, una prioritat tecnològica, econòmica i legislativa, tant en l'àmbit nacional dels països membres com supranacional.

Aquest desplegament sistemàtic per part de governs, empreses i fins i tot ONG de mitjans tècnics per disposar de la màxima quantitat d'informació basada en trets corporals sobre totes les persones que entren, surten o es mouen pel territori europeu, i a efectes sobretot de vigilància i seguretat, constitueixen l'anomenat con-

trol biomètric. Es calcula que la UE emmagatzemarà l'any 2020 la informació biomètrica d'uns 218 milions de persones migrades i sol·licitants d'asil, però també de viatgeres d'altres continents i cada vegada més informació sobre els 500 milions de ciutadanes europees.

L'ull panòptic de l'Europa fortaleza

En termes d'informació biomètrica, el panorama a Europa evoluciona ràpidament. Els atacs terroristes patits per diversos estats membres de la UE han agreujat encara més l'obsessió d'aquesta institució per les persones que travessen il·legalment les fronteres europees, i han estat una justificació per a l'adopció d'una deriva securitària que també ha tingut la seva translació en els sistemes d'identificació i d'alta tecnologia. A partir de 2013, es va començar a introduir als sistemes de gestió de la migració i les fronteres un procés d'automatització i extensió de sistemes intel·ligents -basats en bona part en la biometria-, acompanyat d'una revisió dels mètodes ja existents. L'Eurodac, el Sistema d'Informació Visa, el Sistema d'Informació Schengen i el Sistema d'Entrades i Sortides són les quatre bases de dades principals del múscul securitari europeu.

L'Eurodac, aprovat l'any 2000, recull i emmagatzema dades biogràfiques, però sobretot empremtes dactilars, de sol·licitants d'asil. A partir d'una reforma aprovada el 2012, també n'obté de tota la població nacional de tercers països que no disposa de documents per a ser identificada o que ha arribat a Europa de forma irregular.

El Sistema d'Informació Visa (VIS) permet que els estats Schengen comparteixin dades sobre visats i emmagatzema les empremtes dels deu dits i una fotografia facial.

El Sistema d'Informació Schengen (SIS II), reformat el 2013, permet a les autoritats policials, duaneres i de control fronterer dels estats membres -però també a l'Euro-

L'Eurodac i els sistemes VIS, Schengen i EES són quatre de les bases de dades que es volen unificar

Encara que la centralització pugui semblar un tema tècnic, planteja riscos envers drets fonamentals

pol- realitzar controls tant dins de l'espai Schengen com a les fronteres i llançar alertes sobre persones buscades per delictes greus o desaparegudes, així com d'objectes desapareguts i vehicles robats. El SIS II s'orienta cada vegada més a facilitar la vigilància de *terroristes* internacionals o persones que marxen o tornen de lluitar amb grups etiquetats com a *terroristes*. Però l'ambigüitat del seu reglament també permet el seguiment de persones per altres tipus d'activitats considerades delictes greus per part dels estats membres, entre els quals de caràcter polític, que ha possibilitat la criminalització d'activistes. Entre altres tipus d'informació, emmagatzema empremtes dactilars i fotografies facials.

A aquests tres s'hi suma l'aprovació, l'any passat, del Sistema d'Entrades i Sortides (EES), que estarà plenament operatiu l'any 2020 i que vol reemplaçar el tradicional estampat de segells als passaports. El sistema estarà connectat amb el VIS, en permetrà l'accés als cossos policials i s'usarà en conjunció amb la directiva sobre el registre de dades de passatgers (PNR), que des del 25 de maig de 2018 registrarà el nom de totes les passatgeres de vols que entren, surten o creuen l'espai Schengen, amb l'objectiu de contrastar les seves dades i perfils amb les bases de dades i de vigilància de la policia.

Connexió de totes les bases de dades

Una de les grans apostes que acompanyen els canvis en l'arquitectura de les grans bases de dades de la UE és la introducció de la interoperabilitat, entesa com la capacitat dels sistemes d'intercanviar dades i informació. En un primer moment, segons explica l'informe d'Etatwatch "La interoperabilitat de les bases de dades del Departament europeu de Justícia i Afers Interniors", les noves bases de dades interoperables inclouran el SIS, l'Eurodac i el VIS. Després s'hi afegiran els nous sistemes que ja s'estan desenvolupant o debatent, com és el

cas de l'EES, l'ETIAS -el Sistema Europeu d'Autorització i Informació sobre Viatgers que registrarà les persones que entrin a l'espai Schengen sense necessitat de visat- o l'ECRIS-TCN -el Sistema Europeu d'Informació sobre Antecedents Criminals de Nacionals de Tercers Països que compartirà la informació sobre nacionals de tercers països que tinguin l'entrada vetada a la UE per haver estat expulsades, deportades o condemnades per crims o, simplement, per la seva estada irregular en un país membre. Les noves bases de dades interoperables estaran connectades també a l'Europol i a la base de documents de viatge perduts i robats (SLTD) de la Interpol.

També es crearà un dipòsit comú d'identitats (CIR) que vehicularà la informació compartida biomètrica i biogràfica -dades alfanumèriques com el nom, l'origen o la data de naixement- de nacionals de tercers països guardada a l'Eurodac, el VIS, el futur EES i els sistemes ETIAS i ECRIS, encara sota debat.

Tots aquests sistemes estaran -com fins ara ho estaven l'Eurodac, el VIS i el SIS II- sota el comandament de l'agència eu-LISA, encarregada de la gestió operativa dels sistemes informàtics de gran magnitud de la Unió Europea.

Interoperabilitat, un mecanisme poc innocent

Encara que en un principi el procés de centralització d'aquestes bases de dades que contenen informació biomètrica pugui semblar purament operatiu i tècnic, planteja tota una sèrie de conflictes i riscos envers drets fonamentals, com el de la privacitat. Això ha motivat el qüestionament i la preocupació d'organitzacions que promouen o supervisen el dret a la privacitat, des de les més activistes -com l'esmentada Statewatch i l'European Digital Rights (EDRI)- fins a les més oficials -com l'Agència europea pels Drets Fonamentals (FRA) o el Supervisor Europeu de Protecció de Dades, una ins- ►►

» titució independent de la UE que vetlla pel respecte del dret a la privacitat en el processament de dades personals. “D’entrada –planteja Ann-Charlotte Nygard, a càrrec del programa de Llibertats i Justícia de la FRA– hi ha una tendència a processar no només més informació biomètrica dels individus, sinó informació en general, sense que hi hagi una justificació clara i limitada a uns propòsits concrets”. La qüestió dels propòsits és, precisament, una de les que genera més alertes entre la investigació, ja que, com explica Tony Bunyan d’Stawatch, “s’assegura que la centralització de les bases de dades de la UE no introduirà cap novetat, però el cert és que se n’està modificant l’accés per permetre a les agències policials consultar tota la informació personal i biomètrica de bases que recullen informació no sobre delictes sinó sobre migració i asil”.

De fet, el Supervisor Europeu de Protecció de Dades ha emès un informe que alerta que “la interoperabilitat no és només una opció o elecció tècnica, sinó que porta una elecció política lligada, amb conseqüències legals i socials profundes que afectaran els principis que havien regit el processament de dades personals. És un punt de no retorn”. L’organisme es mostra clarament preocupat per l’abús en el propòsit d’aquestes bases de dades, i remarca la importància de clarificar els supòsits en els quals actors que fins ara no hi tenien accés podran consultar la informació: “Entenent la necessitat de beneficiar-se d’eines ràpides i precises per identificar ràpidament els autors d’un atac terrorista i altres crims greus, cal valorar que facilitar l’accés dels cossos policials a bases de dades que no serveixen per a aquests propòsits, no és precisament insignificant des d’una perspectiva de drets fonamentals. Els accessos rutinaris, sense un límit ni propòsit clar, a aquesta informació representarien una violació greu del principi de limitació de propòsit”, adverteix.

Vincular migració, criminalitat i biometria

A excepció del SIS II, que ara també introduirà alertes de persones pendents de ser deportades, pràcticament totes les dades introduïdes a les grans bases de dades europees pertanyen a persones de tercers països, en molts casos sol·licitants d’asil, refugiades o migrades. Concretament, es calcula que el conjunt de totes les bases de dades actuals i en desenvolupament contindran les dades de més de 218 milions de ciutadanes de fora de la UE.

Dues d’aquestes bases de dades, l’EES i l’ETIAS, han estat dissenyades, a més, per emetre alertes a les agències de fronteres nacionals i a les policies sobre persones que han esgotat el seu temps legal de permanència a la UE. Un pas més, per a moltes activistes, en la tendència

El Supervisor Europeu de Protecció de Dades alerta d’abusos en el propòsit d’aquestes bases de dades

Els estats tenen l’obligació d’informar sobre com exercir el dret a accedir, corregir i esborrar la informació arxivada

a criminalitzar la migració i convertir-la en un fet delictiu. “La mateixa Comissió Europea justifica constantment la proposta de fer les bases interoperables per l’amenaça que suposen per a la seguretat interna la migració i el terrorisme, relacionant-les clarament i consolidant la idea de l’altre com a amenaça, un cas clàssic de racisme institucional”, lamenta Bunyan.

Dades obtingudes sense consentiment

Un altre dels conflictes que planteja no ja la interoperabilitat, sinó la manera de procedir en la informació que es recull a les bases de dades, és el compliment –marcat per l’article 5 de la directiva europea de protecció de dades (GDPR)– de l’obligació d’informar la població nacional de tercers països dels aspectes rellevants sobre el processament de les seves dades, així com de ser transparents respecte al propòsit amb què es recullen les empremtes i les imatges facials.

La Carta de Drets Fonamentals de la UE i la normativa d’aquesta institució obliguen els països membres a garantir que les dades han estat obtingudes amb respecte a la legalitat durant el procés de recollida de les empremtes digitals i durant el seu processament, transmissió o supressió. “Existeix l’obligació d’informar de forma adaptada a l’edat i al gènere, sobre com exercir el dret

FONTS: Justícia i Afers Interners de la UE i INCIBE (Institut Nacional de Ciberseguretat)

TIPUS DE TÈCNIQUES D’ANÀLISI DE DADES BIOMÈTRIC

Empremtes dactil·lars

El tret biomètric més utilitzat per a la identificació. S’identifica el patró que dibuixa la petjada dactil·lar. Relativament poc fiable i amb percentatge d’error elevat en comparació amb altres trets.

Comú a la UE | SÍ

Dispositius mòbils, control migratori i policia.

Reconeixement de la forma de la mà

S’extreuen imatges en 3D de la mà des de diferents angles i s’analitzen i comparen les corbes dels dits, el seu gruix i llargària, l’altura i gruix del dors de la mà, la distància entre articulacions i l’estructura òssia.

Comú a la UE | NO

Línies del palmell de la mà

Reconeixement de les línies del palmell de la mà mitjançant fotografies. De pròxima implantació, desenvolupat per empreses com Samsung.

Comú a la UE | NO

Tecnologia mòbil.

Escriptura

Digitalització i anàlisi del traç mitjançant diferents variables i algorismes.

Comú a la UE | SÍ

Estesa a molts àmbits.

Pell

Recull i anàlisi de mostres d’epidermis.

Comú a la UE | SÍ

Alguns cossos policials.

Manera de caminar

Compara la forma de caminar d’una persona mitjançant gravacions d’imatges. Identifica patrons similars.

Comú a la UE | SÍ

Alguns cossos policials.

a accedir, corregir i esborrar la informació prèviament a la seva obtenció”, avisa la FRA. Malgrat aquest èmfasi en el consentiment informat, l’agència assegura que ha registrat casos en què l’obtenció d’empremtes dactil·lars de les sol·licitants d’asil o de migrades s’ha realitzat utilitzant una força desproporcionada, especialment a Alemanya, Bèlgica i Suècia.

També la manca absoluta d’informació ha estat, en força casos, motiu de queixa de les demandants d’asil, que asseguren que en cap cas les van informar sobre com accedir a les seves dades o demanar-ne la supressió. Els testimonis d’alguns refugiats arribats a l’illa de Samos, un dels cinc centres de registre del mar Egeu,

MÈTRIQVES

Els Mossos disposen d'aquest sistema

Els Mossos no disposen d'aquest sistema

Reconeixement vascular
S'extreu el patró biomètric a partir de la geometria de l'arbre de les venes del dit o dels canells.
Comú a la UE | SÍ
Alguns cossos policials.

Reconeixement d'iris
Una de les tecnologies biomètriques més precises. L'iris s'escaneja amb una càmera d'infrarojos que realitza una fotografia d'alta resolució de l'ull.
Comú a la UE | SÍ
Tecnologia mòbil i alta seguretat.

Reconeixement facial
Es capten imatges mitjançant càmeres. Es mesuren trets com la distància entre els ulls, la llargada del nas o l'angle de la mandíbula, mitjançant programes de càlcul que analitzen rostres humans.
Comú a la UE | SÍ
Dispositius mòbils, control migratori i policia.

Reconeixement de la veu
Identificació de veus mitjançant gravacions.
Comú a la UE | SÍ
Control migratori i policia.

Forma de les orelles
Captura d'imatges de les orelles mitjançant fotografies. Permet obtenir trets sense consentiment o presència de la persona.
Comú a la UE | SÍ
Alguns cossos policials.

ADN, genoma humà
Recull i anàlisi de mostres de sang, cabell, saliva o semen.
Comú a la UE | SÍ
Alguns cossos policials.

Composició química de l'olor
Un sensor capta l'olor de la mà i s'analitzen els diferents compostos químics. Taxa d'error del 15%.
Comú a la UE | NO
En desenvolupament.

/ GERARD CASADEVALL
I HUGO CORNELLES

i activistes- utilitzen el terme *deportabilitat digital* per explicar per què l'any 2013 les refugiades d'un camp vienès van negar-se a cedir les seves dades biomètriques si no se'ls concedien demandes com permisos de treball, llibertat de moviments dins d'Àustria o accés a l'educació. Davant la negativa per part de les autoritats, les refugiades van exigir que s'esborressin les seves empremtes de la base de dades i que se'ls permetés marxar. "Els riscos per a la mobilitat de les migrades s'expandeixen a tot l'espai Schengen i més enllà. La permeabilitat de les fronteres europees converteix la deportació en una amenaça constant que pot fer-se efectiva en qualsevol moment gràcies als fluxos de dades. No només circulen les migrades, també ho fan les seves dades, els seus dobles digitals", raonen en un dels seus articles. "Exigint que s'esborrin les seves dades, les refugiades vieneses buscaven deixar de ser aquelles dades que la Unió Europea emmagatzemava a l'Eurodac", afegeixen.

Biaixos racials i de gènere

Tot i que un dels clams sobre les dades biomètriques és que -a diferència de les dades biogràfiques- fan més difícil categoritzar la persona en termes de raça i gènere, el cert és que pot continuar existint un biaix en el procés d'obtenció. Les recerques en tecnologia biomètrica adverteixen que, a més de tenir un percentatge d'error gens menyspreable, aquests sistemes reforcen les desigualtats ètniques, racials, de gènere i de classe social. "Els sistemes biomètrics estan dissenyats a Occident i principalment per homes blancs. No funcionen de la mateixa manera per a totes les persones i erren de forma més freqüent quan han d'identificar persones racialitzades, per exemple", assegura Chris Jones, investigador i activista d'Statewatch i l'European Digital Rights.

De fet, alguns estudis, com el publicat per Nichole A. Fournier i Ann H. Ross l'any 2015 a la revista *American Journal of Physical Anthropology*, apunten a la possibilitat de determinar, a través de les empremtes dactilars, el sexe i la procedència geogràfica de les persones de qui s'ha obtingut la informació biomètrica, cosa que facilitarien també algunes noves tècniques de recollida d'aquestes dades actualment en desenvolupament.

Pel que fa al gènere, el control biomètric, els mecanismes de verificació de la identitat i l'obsessió per determinar-la, especialment als aeroports, actua com un reforç de la normalització forçada de determinats cossos, comportaments i identitats, tal com han denunciat repetides vegades activistes trans, sobretot als Estats Units.

Efecte bumerang per a la ciutadania europea

Encara que les principals aplicacions del control biomètric estiguin enfocades a persones migrades i racialitzades, principalment no residents a Europa, el cert és que es planifica ampliar aquest accés interoperable a les bases de dades de la UE a dades que ja contenen informació biogràfica i biomètrica de ciutadanes europees a través del Prüm. Aquest sistema registra matrícules dels vehicles, ADN i empremtes digitals i de l'esmentat PNR, que, tal com assegura el Transnational Institute, "bàsicament el que fa és posar tots els passatgers d'un vol, automàticament i sense cap motiu previ, sota sospita".

Ahora, és difícil no espantar-se davant la dimensió i sensibilitat de les dades que acabaran en aquests sistemes interoperables, i sobretot davant l'ús que se'n farà. En aquest sentit, l'EDPS alerta que "si aquesta informació cau mai en males mans, les bases de dades poden esdevenir una eina perillosa contra drets fonamentals". ●

coincideixen amb aquesta versió. Aram, iraquiana, ens explica que va arribar fa uns sis mesos a Grècia i assegura que no va rebre cap explicació o informació mentre recollien les seves dades biomètriques. "Ens van fer passar d'un en un a una sala, on ens van prendre les empremtes, i després a una altra, on ens van fer fotografies del rostre. El policia grec no parlava ni anglès i no hi havia traductor", assegura.

Quan una persona migrada sol·licita l'asil, es registra al sistema Eurodac informació sobre l'estat membre des del qual ho ha fet, les seves empremtes dactilars i imatges facials, informació biogràfica i un número de referència. En cas que a la base de dades s'hi trobi un

registre previ de la mateixa persona, la sol·licitud d'asil només pot ser tramitada i atorgada pel primer país on va ser registrada, segons marca la Convenció de Dublín.

L'obtenció del consentiment no és, doncs, un tràmit burocràtic que plantegi únicament dilemes entorn del dret a la privacitat. Per les persones migrades i sol·licitants d'asil, cedir les seves dades biomètriques pot suposar la diferència entre haver-se de quedar al país per on han entrat a Europa -que pot ser Hongria o un dels països on governa l'extrema dreta o partits amb un clar discurs antiimmigració- o poder arribar a un estat on optin més fàcilment a un refugi amb garanties.

Brigitta Kuster i Vassilis S. Tsianos -investigadores

/ VICTOR SERRI

“ ”

CHRIS JONES, INVESTIGADOR D'STATEWATCH

L'extrema dreta podria tenir accés a les dades biomètriques de 218 milions de persones

Chris Jones (Essex, 1985) és investigador en polítiques públiques, migracions, militarisme i seguretat al Regne Unit i a la Unió Europea i membre des de 2010 d'Statewatch, una organització sense ànim de lucre que fa recerca crítica en drets i llibertats civils, privacitat, justícia i assumptes interns a Europa. Ha publicat recentment l'informe "Les forces del mercat. L'auge del complex industrial de la seguretat de la UE", així com diversos documents sobre interoperabilitat i riscos de les noves bases de dades biomètriques a Europa.

N.M. | @NoraMMC

En què consisteix el control biomètric i com es justifica?

El control biomètric consisteix a mesurar una característica suposadament única sobre una persona per comprovar o verificar la seva identitat, i emmagatzemar-la en una base de dades o comparar-la amb un exemple o patró per veure si hi ha una coincidència. La característica biomètrica pot ser una empremta dactilar, una imatge facial, una impressió del palmell de la mà, la manera de caminar, el patró de les seves venes. Sembla que van sorgint trets nous cada setmana. Alhora, el seu ús s'ha expandit en els darrers anys; per exemple, veiem sistemes de seguretat biomètrica en telèfons mòbils i ordinadors portàtils i ja s'utilitzen, també, a les empreses o les institucions militars per a controlar l'entrada i la sortida d'oficines o edificis. Però els exemples a gran escala, les grans bases de dades, s'estan implementant des dels governs, especialment en el context polític actual, en el qual s'utilitzen "amenaces" com el terrorisme i la migració com a vehicle per ampliar encara més l'abast d'aquest control biomètric.

Quan i com es produeix aquest viratge de l'ús dels sistemes biomètrics des del control migratori i la gestió de l'asil a la persecució del crim i del terrorisme? Com han passat les tecnologies biomètriques a ser una qüestió de seguretat?

Fa anys que, des de les institucions i els governs europeus, hi ha hagut un gran esforç per convertir els sistemes biomètrics en una font d'informació per a la policia. En el cas, per exemple, de la base de dades que gestiona els visats a l'espai Schengen, el Sistema d'Informació Visa (VIS), es va decidir obrir el seu ús a la policia l'any 2008, tot i que no va ser efectiu fins al 2013.

El cas d'Eurodac, que emmagatzema les empremtes dactilars de les sol·lici-

tants d'asil -i que es pretén expandir a les migrades "irregulars"- va ser el més polèmic, ja que l'any 2012 es va aprovar una reforma en la seva normativa que permet a la policia, sota certes condicions, l'accés a aquesta base de dades, que en principi no tenia cap més objectiu que el de la gestió de les sol·licituds d'asil. En ambdós casos, les mesures van contra un dels principis bàsics de la protecció de dades, la limitació del propòsit o de la finalitat amb què s'utilitza la informació, sobretot si estem parlant de dades que ja existien en aquestes bases abans que una reforma en permetés un ús diferent de l'original. Perquè quan van ser recollides no va ser amb aquest propòsit. A més a més, aquest accés policial projecta automàticament un núvol de sospita sobre els sol·licitants de visat o asil, induint a pensar que són més propensos a cometre delictes.

La tendència ja existia, però ara s'accelera amb la introducció de nous sistemes i la interconnexió de tots els que existeixen i els que existiran en un futur.

Com es conjuga l'argument de la Comissió Europea que el control biomètric a nacionals de tercers països és essencial per lluitar contra el terrorisme a Europa amb el fet que molts dels atacs en sòl europeu hagin estat comesos per nacionals de la UE?

Bé, la Comissió mai no ha presentat uns arguments particularment profunds per a justificar les seves iniciatives. El que ha fet, o el que estan fent, és barrejar aquests objectius -la gestió dels "fluxos migratoris" i la lluita antiterrorista- d'una forma molt casual i naturalitzada. És quasi com si la Comissió pensés que hi ha un vincle lògic entre migració i terrorisme, o aquesta és la imatge que volen presentar.

Quin impacte tindran els nous sistemes i bases de dades que s'implementaran (EES, ECRIS, ETIAS) sobre les persones racialitzades?

Ara per ara, tots aquests sistemes estan dirigits a persones de tercers països, per la qual cosa és evident que contindran, per defecte, les dades d'un gran nombre de persones racialitzades, concretament, es calcula que d'uns 218 milions de ciutadanes no europees. Pel que fa a ECRIS-TCN, reflectirà inevitablement els prejudicis racials que tinguin els sistemes judicials de cada país. Com que les persones migrades irregulars, estrangeres o racialitzades tenen més probabilitats de ser condemnades i de tenir antecedents que les persones "blanques", les seves dades acabaran sent accessibles -amb més probabilitat- a escala transnacional per haver estat incloses en sistemes com aquests.

Potser el més preocupant és la introducció del Sistema d'Entrada i Sortida (EES), ja que el seu funcionament dependrà d'una infraestructura massiva de controls a escala nacional. El sistema avisarà les autoritats que algú s'ha quedat en territori de la UE més temps d'aquell que li era permès, però òbviament no podran localitzar aquestes persones automàticament, hauran de fer controls al carrer, i ja sabem que la policia té una tendència -diguem-ne forta- a la categorització racial. Existeix, doncs, un risc elevat que aquest nou sistema reforci la tendència dominant.

I envers les activistes polítiques?

Pel que fa a l'activisme polític, és evident que aquestes noves bases de dades podrien ser útils en un sentit o l'altre contra activistes o persones considerades políticament "indesitjables". Tanmateix, en aquest sentit, el sistema més important continua sent el SIS, que fins ara és la base de dades policial més gran del món, i que també està sent ampliada per emmagatzemar-hi més tipus de dades, com l'ADN. El SIS permet, també, la creació d'alertes de vigilància que s'usen, per exemple, contra les per-

Un autobús de la policia grega entrant al camp de Mòria (Lesbos) / SELENA ENA

sones que s'uneixen a grups terroristes, però que també han estat desplegades per a vigilar i controlar els moviments d'activistes polítics.

Què pot passar si la informació d'aquestes bases de dades biomè-

triques cau en males mans, entre d'altres, les de l'extrema dreta, en auge a Europa?

La interconnexió de les bases de dades en l'àmbit europeu i la creació, per exemple, d'un registre únic de dades biomètriques, poden ser un objectiu molt temptador pels hackers. Com hem vist en altres casos, es podrien

donar situacions de xantatge a escala massiva i amb dades molt sensibles. Si l'extrema dreta arriba al poder, tindrà accés a totes aquestes dades -incloses les de sol·licitants de visats i asil- automàticament. Des del meu punt de vista, un

dels majors riscos que comporta aquest experiment de la interoperabilitat és assumir que els governs i les agències estatals són responsables i sempre ho seran i que, en cas de mal ús de les dades, hi haurà una reparació i tot sortirà bé. La història d'Europa ens ensenya que pot ser que aquest no sigui el cas, i que la creació de registres de persones pot ser explotada per a finalitats perilloses quan governs racistes i despietats prenen les regnes del poder.

En quina mesura la interoperabilitat suposa, també, una amenaça als drets de la ciutadania europea en general?

Els arguments de la Comissió Europea se centren principalment en la recollida i interconnexió -amb l'excepció del SIS- de dades sobre nacionals de "tercers països". És insultant suggerir, però, que no hem de preocupar-nos sobre allò

que afectarà els drets d'aquestes persones. Però, més enllà d'això, el pla és connectar encara més bases i sistemes de dades que ja posseeixen molta informació sobre ciutadanes europees, com el Prüm (registre compartit d'ADN, empremtes i matrícules de vehicles) o el siste-

ma PNR (registres de passatgers de vols que entren o surten d'Europa i de vols interns), que ja s'estan implementant en aquest moment. Hi ha amenaces de diversos tipus, per exemple la seguretat de les dades i l'atracció que generen pels hackers, altres governs o poders o la possibilitat que es recullin dades incorrectes des de bases de

dades diferents i la dificultat de corregir-los. Però l'amenaça més gran és la creació d'un sistema de vigilància massiva que no pot ser compatible amb societats que es fonamenten, suposadament, en els drets i llibertats dels individus. ●

La interconnexió i la creació d'un registre únic de dades biomètriques pot ser un objectiu molt temptador pels hackers

CUINA DE BARRI
 ESMORZARS
 MENÚ AL MIDDIA
 CARTA DE NIT
 OPCIO VEGETARIANA
 BEGUES DE LA TERRA
 CERVESES ARTESANES
 CULTURA POPULAR
 C/PREMIÀ 20. BAIXOS. 08014
 SANTS. PAÏSOS CATALANS
 93 422 14 13 WWW.TDK.CAT

Productes de la terra
 El portal de venda de productes dels PPCC
 www.productesdelaterra.cat

MENÚ DEL DIA
 al KOP DE MÀ
 cuina casolana
 opció vegetariana
 preus populars
 C/Riego 4
 SANTS

CERVENA DEL
MONTSENY
ARTESANA

QUI ES LUCRA AMB LA INFORMACIÓ BIOMÈTRICA DELS NOSTRES COSSOS?

Empreses amb seu a Barcelona, Esplugues de Llobregat, València o Palma reben abundants subvencions europees per desenvolupar sistemes de control basats en dades personals, empremtes dactilars i ADN, principalment destinats a la població migrant o refugiada

N.M. | @NoraMMC

El mercat de la tecnologia biomètrica mourà més de 32.730 milions de dòlars l'any 2022, segons calcula l'informe "Mercat de Sistemes de Biometria per a la Identificació. Previsió Global per al 2022". És clar, doncs, que més enllà que pugui ser una resposta eficaç a les amenaces actuals o no, la biometria és un negoci d'allò més prolífic.

A Europa, el creixement d'aquesta indústria en connexió amb les polítiques de fronteres i seguretat de la UE està encapçalat per multinacionals de la tecnologia com Unisys, Sopra Steria, Accenture, Atos IT i Safran, i també hi trobem l'espanyola Indra, que ha desenvolupat els sistemes automàtics intel·ligents de control de passaports a diversos aeroports de l'Estat espanyol.

Aquestes empreses ja estaven implicades en el disseny i desenvolupament de

les tres bases de dades que existien i, fins ara, gaudien de contractes amb eu-LISA que impliquen el seu manteniment i gestió. Caldrà veure, a mesura que es vagin publicant els contractes de l'agència europea de l'any passat i d'enguany, que no són 100% públics, qui adquirirà els projectes de desenvolupament de les noves bases de dades actualment en gestació.

Eu-LISA, gestora d'un pressupost milionari

Més enllà del paper de contractista i gestora, eu-LISA ha exercit un rol clau de connivència amb la indústria de la seguretat, pel que fa a la pressió envers el Parlament Europeu, des que l'any 2013 va obtenir

autonomia i competències legals per obrir concursos i contractar ella mateixa les empreses i altres proveïdors. L'agència, que bàsicament té la missió

d'assegurar que els sistemes operatius de la UE a les fronteres funcionin 24 hores al dia i set dies a la setmana i vetllar per la seva seguretat i protecció, ha estat cridada a files pel Tribunal de Comptes Europeu per la seva excessiva tendència a premiar certes empreses sense pensar en termes d'eficiència econòmica.

En la valoració dels comptes anuals d'eu-LISA de l'any fiscal 2015, publicats a finals de 2016, per exemple, el Tribunal de Comptes exposava que l'agència ne-

gociava o arribava a acords amb un sol contractista, sense definir acuradament els serveis que requeria, amb la consegüent limitació de la lliure competència i l'augment en la dependència envers el contractista, i la instava a prendre mesures per corregir aquesta tendència.

"Escollides" per controlar les fronteres

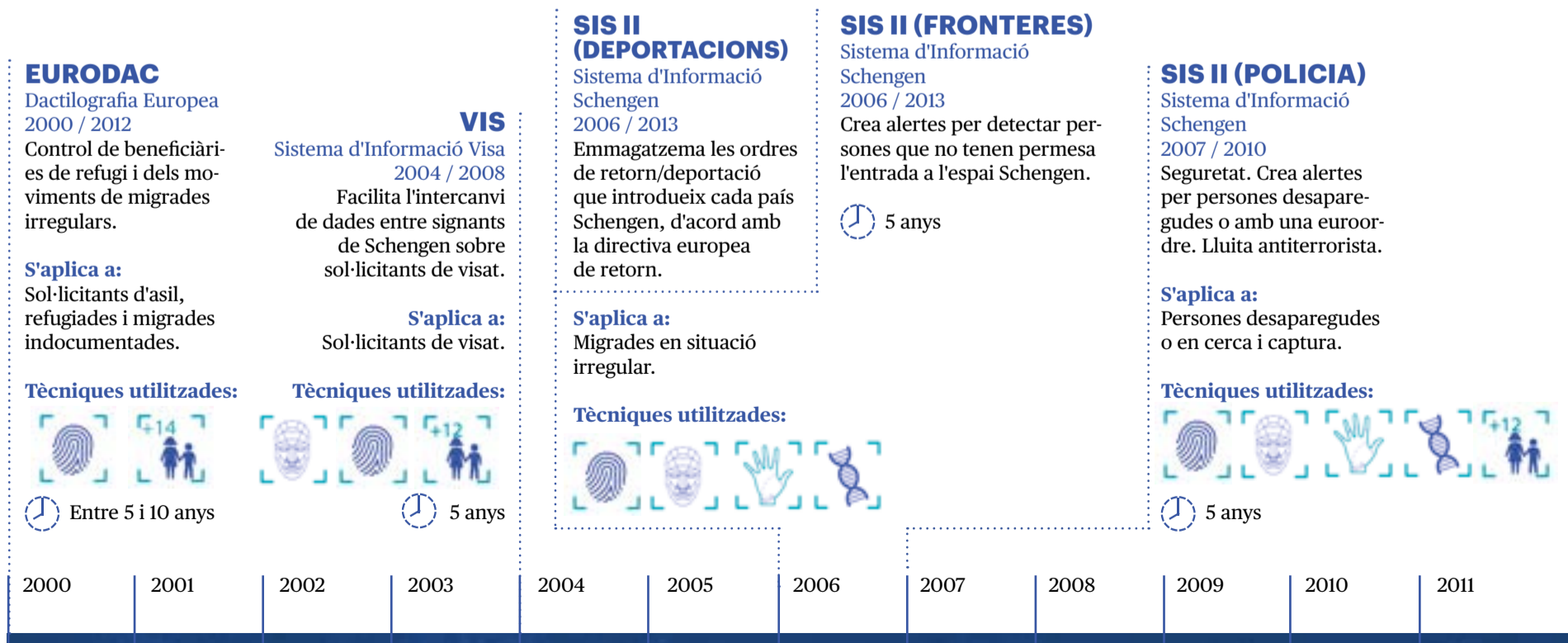
A l'espera de veure qui adquirirà el desenvolupament i manteniment de la nova base de dades de la UE, el Sistema d'Entrada i Sortida (EES) -que també serà operat i gestionat per eu-LISA- estarà plenament integrat al sistema de control automàtic de portes d'entrada a les fronteres de la UE, conegut com ABC Gates. L'eu-LISA va tenir un pressupost de més de 82 milions d'euros l'any 2016 i s'espera que la dotació s'incrementi en els anys vinents.

L'any 2013 eu-LISA va obtenir autonomia i competències per fer concursos i contractar les empreses del sector i altres proveïdors

BASES DE DADES BIOMÈTRIQUES DE LA UE PRESENTS I FUTURES AMB AFECTACIONS A MIGRADES I REFUGIADES

Es calcula que afectaran, en una primera fase, 218 milions de ciutadanes no europees, i que més tard aniran incorporant altres bases de dades com Prüm (matrícules de vehicles + petjada dactilar) i PNR (llestes de passatgers), que també inclouran les dades de la ciutadania de la UE (512 milions d'habitants)

 Temps de retenció de les dades

I, qui van ser, el 2014, les desenvolupadores d'aquest sistema que ens permet -en teoria- fer menys cues als controls de pasaport, automatitzant la feina que abans, als aeroports espanyols, feia en exclusiva el Cos Nacional de Policia espanyola? Doncs un consorci anomenat ABC4EU, format, entre d'altres, per l'espanyola Indra, que té una important seu al districte 22@ de Barcelona i presència en altres ciutats dels Països Catalans; Atos IT, també amb presència al país; la Universitat Rey Juan Carlos de Madrid, que lidera projectes de recerca i desenvolupament de tecnologies de reconeixement facial; la consultora Price Waterhouse Coopers (PWC) i diverses policies europees amb competències en fronteres. El projecte, que acaba enguany, ha tingut un cost total de més de 14 milions d'euros, finançats per la UE en un 70%.

Eurodac, d'altra banda - que es dedica al control a través de les empremtes dactilars-, va ser desenvolupat l'any 2002 per empreses com la francesa Safran, amb participació d'altres companyies com Cogent Systems, que, des de l'inici, gestiona el Sistema d'Identificació Automàtica a través de les Emprems (AFIS) d'Eurodac. Cogent Systems va ser adquirida per l'empresa de capital luxemburguès i holandès Gemalto, que té una planta de fabricació a Parets del Vallès, i que va ser comprada fa uns mesos per la multinacional francesa Thales, que té una forta presència a les indústries militar i de seguretat. Gemalto és, també, una de les empreses que es postulen per participar del desenvolupament del Sistema d'Entrada i Sortida.

SIS II, el sistema d'informació de seguretat pública d'Europa més gran, com-

partit entre agències de fronteres, duanes i cossos policials, està gestionada -mitjançant un contracte de 13,5 milions d'euros- per Accenture, que a l'Estat espanyol té un 30% de la seva producció a Catalunya, dividida entre Barcelona i Sant Cugat; l'empresa ATOS, amb seus a Barcelona, Palma i València, i la multinacional Hewlett-Packard (HP).

HP va participar, també, del consorci que, juntament amb Accenture -de nou i Morpho (Safran), va fer-se amb un contracte marc de quasi mig milió d'euros per crear el Sistema d'Informació Visa (VIS) l'any 2011. Quatre anys més tard, el 2015, eu-LISA va atorgar un altre contracte marc, aquest de quasi 16 milions d'euros, a Accenture, Atos i Safran per l'actualització del Biometric Matching System, la tecnologia que possibilita l'encreuament de dades biomètriques i que va ser desenvolupada per Accenture i Safran l'any 2008.

Dels projectes vigents, en destaca (també per la presència espanyola) ARIES, centrat en la recerca sobre sistemes i eines d'identificació

Els programes de recerca

"Aquesta interconnexió d'interessos estatals i corporatius que mostren agències com eu-LISA o Frontex es plasmen, també, en el programa de recerca en seguretat de la UE, que entre els anys 2014 i 2020 ha comptat amb un pressupost de 1.700 milions d'euros", expliquen des d'Statewatch i Transnational Institute (TNI), les organitzacions autores de l'informe "Les forces del mercat. L'auge del complex industrial de la seguretat de la UE".

D'entre tots els projectes que es focalitzen en la recerca d'aplicacions de la biometria en el camp de la seguretat, en destaquen els finalitzats l'any 2017: INGRESS, liderat

per Safran i amb un pressupost de 4,2 milions d'euros, que es dedica al desenvolupament de sistemes de millora de la qualitat de l'obtenció i processament de petjades dactilars per Eurodac, VIS, SIS II i Entry-Exit System, i FASTPASS, centrat en la recerca de sistemes d'harmonització de tecnologies biomètriques i de videovigilància, amb una despesa total de 15,5 milions d'euros. Dels projectes vigents, en destaca -també per la presència espanyola- ARIES, centrat en la recerca sobre sistemes i documents d'identificació electrònica, que té un pressupost de 2,2 milions d'euros i en el qual participen ATOS Spain, la Universitat de Múrcia, Gemalto i el Departament de Seguretat del Govern Basc.

FLYSEC -en el qual participen empreses de seguretat israelianes-, PROTECT, BEATS i TURBINE, són altres dels projectes de recerca i desenvolupament biomètric que la UE ha premiat econòmicament. Malgrat el volum modest, val la pena esmentar el projecte Genomcore Identity -el seu cost total és de 71.429 euros i la subvenció europea de 50.000-, dedicat al desenvolupament d'una interfície nova per a la identificació biomètrica basada en l'ADN i liderat per l'empresa catalana Genomcore, amb seu a Esplugues de Llobregat. ●

/ GERARD CASADEVALL I HUGO CORNELLES

ECRIS-TCN

Sistema Europeu d'Informació sobre Antecedents Criminals de Nacionals de Tercers Països 2017 / 2020

Monitora la duració dels visats o residències i crea alertes per identificar qui està prorrogant la seva estada il·legalment.

S'aplica a:

Nacionals de tercers països que tenen antecedents a la UE per delictes o han estat deportats per entrar irregularment.

Tècniques utilitzades:

EES

Sistema d'Entrades i Sortides 2017 / 2020

Monitora la duració dels visats o residències i crea alertes per identificar qui està prorrogant la seva estada il·legalment.

S'aplica a:

Persones de tercers països que arriben a Europa per una estada curta.

Tècniques utilitzades:

5 anys

ETIAS

Sistema Europeu d'Autorització i Informació sobre Viatgers Operatiu el 2020

Comparteix informació sobre nacionals de tercers països amb condemnes o antecedents penals en altres països.

S'aplica a:

Nacionals de tercers països que poden entrar a l'espai Schengen sense visat.

NO ES RECULLEN DADES ARA MATEIX

CIR-BMS

Dipòsit Comú d'Identitats, Sistema de Sincronització Biomètrica

En desenvolupament Connecta operativament totes les bases de dades i permet connectar totes les dades biomètriques i alfanumèriques d'un individu.

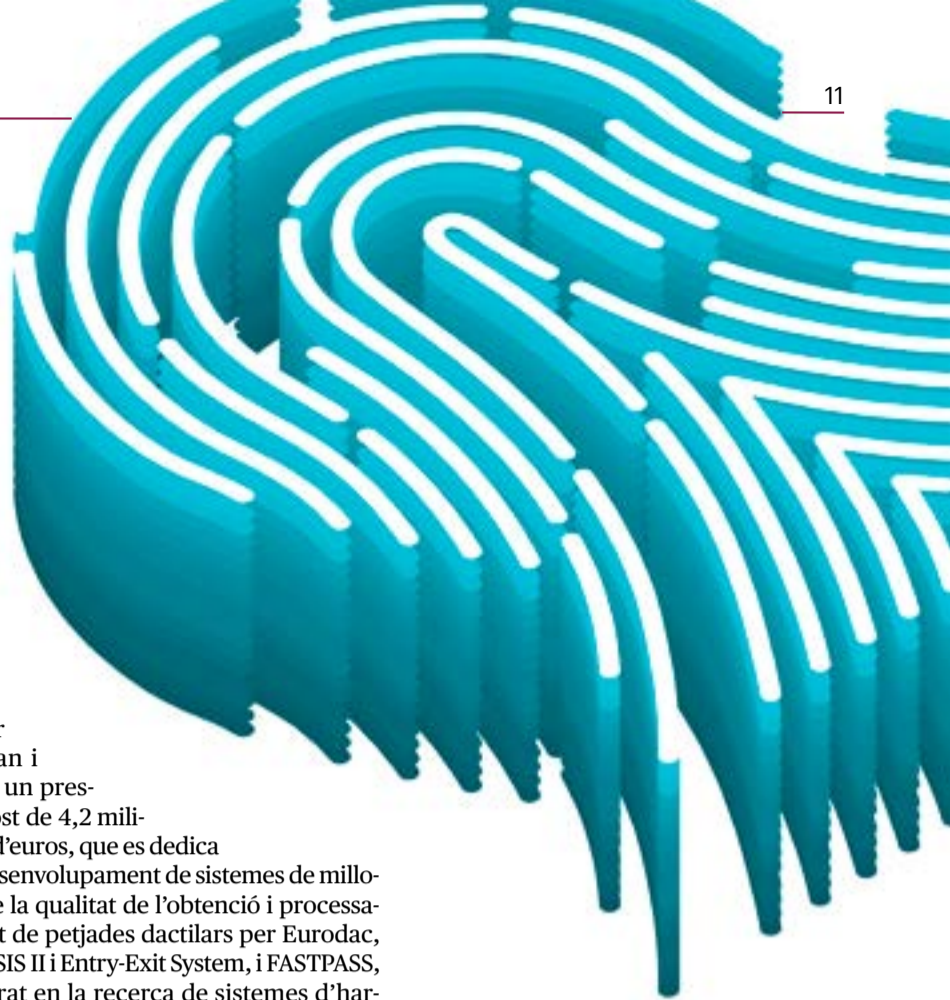
S'aplica a:

Nacionals de països tercers, les dades de les quals apareixen a Eurodac, VIS, SIS II, ETIAS, EES i ECRIS-TCN.

EN DESARROLLO

2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021

Marta Sanz,

escriptora

“Ara sembla que tothom veia que l'emperador anava nu”

Text: Irene Jaume | @irenejaumeg

Fotografia: Victor Serri | @_ittos_

A *Amor fou* l'amor es transforma en una guerra, però ahora ens mostres un amor que escapa tant del romanticisme com del consumisme-neoliberal. Creus que actualment és possible que, en un món on se'ns desposseeix de tot i damunt se'ns culpabilitza, existeixi aquest amor solidari que plantejes?

Estem vivint un moment en què, lamentablement, jo veig que s'encavalquen les dues visions castradores: aquella visió platònica i higienista i aquella altra visió consumista i falsament alliberadora. Davant d'això, a *Amor fou* es planteja la possibilitat que existeixin parelles que basin la seva relació en la companyonia, la solidaritat, la tranquil·litat, compartir una visió del món en comú o tenir un projecte en el qual caminar agafats de la mà, encara que això soni espantosament horrible. Relaciono aquella idea de l'amor menys filmable, menys susceptible de ser als llibres perquè és menys espectacular, perquè té menys alts, menys baixos, és menys *fou* -boig en francès. Vinculo aquell amor bo, aquell tipus de vincle fort, amb la necessitat de vincles forts a la política, perquè crec que a *Amor fou* és molt important, o almenys és un llibre on es reflecteix molt bé, l'axioma que allò personal és polític a través d'una història amorosa que té arestes perverses, però també té arestes de la possibilitat de relacions autèntiques, duradores i estretes en les quals la temperatura, la carn i la proximitat són fonamentals. És a partir d'aquí que es parla de com crec que haurien de ser els vincles polítics als barris, a les comunitats: mirant-nos als ulls.

Sota la lògica heterosexual i patriarcal, i també ho dius a *Amor fou*, a les dones se'ns pressuposa que el que hem de cercar en els homes és saviesa i temperança. I dius: pot ser així, però no necessàriament.

En el cas d'*Amor fou*, d'alguna manera, qui controla el relat, la propietària del relat, qui amb el seu relat enlluerna, desorganitza i desvertebra el cap d'en Raymond, que és qui mira per un foradet com un personatge pervers d'un conte de fades, és na Lala. És la propietària del relat des de la seva feminitat, la seva cultura i la seva consciència de classe. El relat de na Lala, per a en Raymond, és absolutament desconcertant i extemporani, perquè ell ve d'una família conservadora i religiosa en la qual, per exemple, la seva consciència de

la sexualitat sempre té a veure amb tot allò que sigui excèntric i, si no ho és, no és viure. El relat d'ella, per a ell, és absolutament vertebrador.

M'agradaria que també parléssim d'això partint del teu assaig *Éramos mujeres jóvenes* (2016), sobre els usos amorosos del postfranquisme i la democràcia. Com et va servir, a tu també, per aprendre?

En aquest cas, el que vaig descobrir és que hi havia moltíssimes dones amb edats compreses entre els 45 i els 60 anys que tenien moltíssimes ganes de reflexionar, conversar en veu alta i compartir un espai amb altres dones per pensar fins a quin punt s'havien alliberat sexualment, si eren dones emancipades, quins discursos els havien fet mal, quins discursos els havien resultat reveladors i meravellosos... D'allà en vaig treure que no ho duia tot après de casa, que es pot aprendre moltíssim de les veus d'altres dones i vaig aprendre noves maneres d'entendre la sexualitat.

També hi apareixen episodis de violència sexual.

Fa poc Laura Freixas va declarar que l'assetjament abans no se sentia com a assetjament. En aquest llibre es recullen experiències sexuals de dones que, a posteriori, una vegada han passat per la violència sexual, no saben fins a quin punt han fet el que volien fer i no saben fins a quin punt s'han vist atrapades en una mena d'inèrcia en què, senzillament, estaven responnent al que s'esperava d'elles sense vertaderament activar el seu propi desig. Em va passar amb moltes dones. I moltes dones que no sabien si qualificar el que havien viscut com a episodis de violència o no, potser perquè encara no tenim paraules ni argumentari. També potser perquè crec que fa molta falta reflexionar en clau feminista sobre d'on venen els nostres desitjos, per què desitgem les coses que desitgem. Ens pot ajudar molt a clarificar fins a quin punt el nostre cos ha estat camp de batalla o el nostre cos és una altra cosa.

A les teves novel·les el cos sempre té una centralitat molt destacada. El cos és un text o el text és un cos? O les dues coses alhora?

Per a mi són les dues coses alhora. I és una conclusió a la qual he arribat amb el pas dels anys, perquè al principi el que vaig començar a experimentar com a

Ha vingut a Barcelona a presentar la seva darrera novel·la, *Amor fou*. Ens trobem amb ella a l'hotel i ens assegurem de saber si ha pogut descansar –a la seva novel·la més autobiogràfica, *La lección de anatomía* (2014), explica com li costa dormir als hotels on s'allotja. Amb un to de veu ple de calma, ens parla de l'amor, dels cossos i de la política, i compartim una conversa al voltant de temes com les relacions, la doble explotació que patim les dones, el pòsit franquista de la societat o quin tipus de literatura reivindica i practica aquesta autora que ens ha tallat la respiració amb novel·les com *Animales domésticos* (2003), *Black, black, black* (2010) o *Clavícula* (2017).

“ ”

En la literatura, el cos de les dones s'ha mogut sempre entre una simplificació falsa: el de la santa o el de la puta

Hi ha escriptures intrèpides, rebels, resistents o escriptures més assertives, orgàniques o 'mainstreams'

escriptora era la sensació que els meus textos s'omplien de metàfores que tenien a veure amb el meu cos, que estaven plens d'al·lusions a la pell, a les vísceres, a les oïdes, a les orelles, a les mames, al que fos. D'allà vaig evolucionar cap a la metàfora, i em vaig adonar que, per una banda, el text era un reflex d'aquell creixement, d'aquella mutació, d'aquella consciència del cos, que el discurs t'ajuda a prendre consciència del cos, fins i tot en els seus moments més dolorosos. Perquè tornem al mateix: el discurs és vertebrador. D'altra banda, el meu propi cos s'havia convertit en la pàgina en blanc en el text, on més enllà d'una visió del cos femení que sempre ha de ser sexualitzat, maternalitzat, seductor, etc., era senzillament la pàgina en blanc on s'havien anat reflectint els treballs, les frustracions, els complexos, els desitjos complerts i no complerts, les timideses. Jo jugo permanentment amb aquesta metàfora fins a arribar al punt culminant de *Clavícula*, on tota la desestructuració aparent del text, tota la fragmentarietat i la varietat de materials que s'utilitzen, el que volen reflectir és aquella idea de desarticulació de la pròpia anatomia quan sents por o et sents adolorida.

El cos de les dones és protagonista d'una guerra que sempre costa el doble?

Sí, per descomptat. Crec que, en la història de la literatura, el cos de les dones s'ha mogut sempre entre una simplificació falsa: el de la santa o el de la puta, el de l'estèril o el de la ubèrrima. Aquests estereotips que han format part de la cotilla civilitzadora ens han fet molt de mal i és molt difícil escapar-ne. En part penso que la dona, en el món capitalista, amb la seva incorporació a un mercat laboral on se li exigeix el doble perquè té una motxilla massa carregada de comptes pendants, fa que siguem molt més autoexigents, que ens autoexplorem, que tinguem la sensació que mai no arribem als estàndards. Que hem de fer el do de pit fora i dins de casa perquè se'ns mesclen les cures, el *prosumo* -produir i consumir-, la necessitat de guanyar diners per tenir una habitació pròpia. Aquest tipus d'explotació laboral, social, sistèmica, es reflecteix en processos d'ansietat, en processos psicològics absolutament terrorífics i en malalties -no psicossomàtiques sinó reals- que tenen a veure amb el desgast i amb la precarietat. Per això, a *Clavícula*, quan em vaig posar a analitzar quins eren els focus del meu dolor, em vaig adonar que el meu dolor tenia una base fisiològica relacionada amb la menopausa, amb l'envelliment del cos, fins i tot amb la por

a la mort. També hi havia una base que era psicològica, relacionada amb els processos d'ansietat, però hi havia una base claríssima que tenia a veure amb l'autoexigència i l'autoexplotació a la qual m'estava sotmetent a la feina. Per a mi és inseparable, i crec que això és el que treu *Clavícula* de l'espai del text autobiogràfic onanista per convertir-lo en un text polític, i el que conto crec que ens concerneix a totes les dones i també a molts homes sensibles.

A *Clavícula* reflexiones sobre els dolors en plural: el físic, el psicològic i com això es relaciona amb el context sociopolític. Al llibre també dius que quan escrivim no podem oblidar-nos mai de les nostres condicions materials. Aquesta trena que fas entre allò físic, psicològic i sociopolític és la teva manera de no oblidar-te'n?

Sí, i també és una manera general de concebre la literatura no com un altar sacrosant de puresa, sinó com un discurs més tacat, interferit, per la resta de discursos simultanis de la realitat. Jo no entenc la literatura des de la puresa, crec que escrivim des d'algun lloc, enfrontant-nos o assumint altres discursos que ens envolten. Per això es pot dir que hi ha escriptures intrèpides, rebels, resistents o escriptures més assertives, orgàniques o *mainstreams*. Recuperant la idea que el cos és un text, el meu cos a vegades em dona les pautes per contar el que vull contar. No em puc desvincular del que Adrienne Rich anomena les *geografies de l'escriptura*: no em desvinculo de la meua classe, raça o gènere, ni de la meua sexualitat i el meu nivell d'estudis. Això fa que a mi m'interessi determinat camp temàtic que em fa sentir incòmoda i contracturada en el món on visc i que em fa cercar, per tant, un tipus de retòrica i de solucions formals que reflecteixin aquest malestar i aquesta indignació. Això significa que jo sempreestic parlant de coses que m'han succeït a mi? No. Això significa que crec que tota la literatura és autobiogràfica en la mesura que totes parlem des de les nostres pulsions i des del lloc que ocupem al món. Ho podem fer a través de la màscara de la ficció, impostar altres veus i recrear altres mons -que, en el fons, remetent a la nostra radical historicitat- o podem fer-ho a través de la metàfora de la carn. I sí, escriure novel·les autobiogràfiques en què

el nostre horitzó, almenys el meu, sigui recuperar un concepte laic de veritat: que sigui útil per oposar-se a aquesta postveritat on tots i totes som, cada vegada més, individus manipulats i amb un sentit crític cada vegada més aniquilat. Confonem l'opinió amb el coneixement.

Vivim en un món de dobles morals, no?

Sí. En una època de la història d'aquest país [la Transició] s'ha confós o s'ha jugat amb l'excusa de certes llibertats formals lúdiques per encobrir que hi havia certes llibertats i certs drets bàsics que no s'acomplien i que feien de la Constitució espanyola un text de ciència-ficció. Quan es parla de la impossibilitat de reformar-la et venen ganes de riure perquè el que ha passat és que no es compleix i això fa que el dret a l'habitatge sigui un assumpte de ciència-ficció i que existeixi la necessitat d'okupar espais, guanyar espais per a la ciutadania i espais per a viure. A *Amor fou* hi ha una part de la novel·la que té a veure amb el passat polític del personatge femení central [Lala], que el que fa és reinterpretar una fita històrica dins la repressió a Madrid: la desocupació del centre social La Guindalera. Les coses que s'expliquen són coses que vertaderament li van passar a víctimes d'aquell desallotjament. Víctimes físiques, gent que va sofrir agressions i tortures a la comissaria i gent que després va tenir la vida hipotecada durant moltíssims anys pel seu comportament cívic. Per a mi també era molt important assenyalar que quan tu, com a ciutadà o ciutadana, assenyaless els espais foscos, hi ha gent que no et creu perquè creuen que viuen en el millor dels mons perfectes i hi ha gent que creu, fins i tot, que el delinqüent ets tu. Es demonitza la gent que lluita.

Amor fou és una novel·la plena de profecies. Com vius haver escrit una novel·la el 2004 i que ara, el 2018, sigui totalment actual?

Doncs ho visc amb por. Quan la vaig escriure era una novel·la distòpica, i s'ha convertit en un conte cruel i realista en què es parla de gentrificació, d'aporofòbia, de fins a quin punt la justícia és cega, fins a quin punt segueixen funcionant els privilegis, fins a quin punt es manipula la vida privada per demonitzar les vides públiques... Es parla de tots aquests assumptes amb paraules diferents de les que existeixen ara perquè no

existien les paraules per descriure els fenòmens. Això colpeix, i colpeix bastant, perquè al final t'adones que el que has acabat explicant és que l'emperador, que seria la naixent democràcia espanyola, anava nu en molts sentits però costava molt veure-ho. Ara no costa tant, ara sembla que tothom veia que l'emperador anava nu de tota la vida. I no és cert, no és veritat.

Na Lala es troba enmig d'una plaça envoltada de gent amb banderes espanyoles pertot i no pot suportar ser-hi. Com veus que aquest nacionalisme espanyol no només hagi augmentat, sinó que ho hagi acabat impregnant tot?

Amor fou és una novel·la que sorgeix el 2004 d'una imatge. D'una imatge que a mi em provoca inseguretat, incertesa i por. És un 12 d'octubre a Madrid, quan alcen aquella bandera d'Espanya que teníem a la plaça de Colón que era gegant i colpidora. Començo a veure al meu voltant gent que llueix una simbologia espanyola, nacional, que per a mi tota la vida ha estat agressiva, per orígens familiars i per vivències polítiques. Em començo a sentir terriblement sola en un lloc estrany on tothom veu allò com quelcom natural. A poc a poc, em vaig adonant que el nacionalisme espanyol s'ha convertit en una mena d'ideologia invisible que tothom dona per fet però que hi ha molts éssers humans als quals ens produeix un malestar perquè remetent a un concepte de pàtria espectacularitzat, filofeixista en molts sentits, relacionat amb les victòries esportives, amb una visió estereotipada del que significa una nació. D'alguna manera, estan malversant la paraula *pàtria*. Jo no soc patriota, però crec que els patriotes del que han d'estar pendents és de les condicions econòmiques i de l'educació del seu poble, de la seva salut física i moral, que no existeixin treballadors pobres ni aturats de llarga durada i que tots puguem tenir pensions. Per a mi això seria ser patriota. Tota la resta em sobra. El llibre va néixer de dir que no em sent integrada ni còmoda en aquest cos nacional, perquè em sembla que el que s'està perpetuant és un concepte de la transició espanyola en què la conciliació

només ha estat la conciliació d'uns. Ho estem veient amb la Llei Mordassa: els titellaires van a la presó per apologia del terrorisme, els rapers s'estan jugant quinze anys de condemnes i, sense anar més lluny, l'altre dia la Fundació Francisco Franco va fer un tuit per celebrar la victòria de la Guerra Civil i no passa res. Tindran acusacions particulars, però el govern no ha actuat com amb la resta. És un món hipòcrita on ens venen una mena de greixet de relativisme que és fals, perquè els que segueixen manant són els que han manat sempre. Els privilegis dels de tota la vida segueixen funcionant.

En aquest context i aquesta situació política en què vivim i sumant-hi la situació d'excepció que viu Catalunya amb empresonaments polítics i una repressió brutal cap als CDR, com ho veus tu que no vius aquí? Creus que hi ha desinformació?

Crec que hi ha una enorme tergiversació mediàtica, però que és una tergiversació amb què certa ciutadania està còmoda. No tenim gaires ganes de fer-nos preguntes, tothom està molt més content des de la comoditat de casa seva i mirant el futbol, però des de la meua perspectiva madrilenya, i ja he dit que jo no soc patriota ni nacionalista, a mi em sembla immoral i crec que va en detriment d'una possible qualitat democràtica futura que hi hagi presos de consciència. I hi haurà gent que dirà que no són presos de consciència, però són persones que no tenen delictes de sang i són a la presó pel seu model d'estat i per la seva proposta política; per tant, jo crec que qualsevol ciutadà o ciutadana educada en un concepte crític se n'hauria d'adonar. I sobretot no jugar a dir: "Com es nota que no saben el que és ser presos polítics durant el franquisme!". Què hi té a veure? És l'any 2018 i hi ha senyores i senyors que paguen amb presó pel que pensen. Em sembla un despropòsit i crec que des de la societat civil, no només a Catalunya, sinó en altres punts de l'estat, hi hauria d'haver una reacció. Perquè hi insisteixo, això desmereix la nostra suposada modernitat com a país democràtic. A mi és el que més em preocupa: perquè poden anar contra tothom. ●

“ ”

Els patriotes del que han d'estar pendents és de les condicions econòmiques i de l'educació del seu poble

Amb el tema català hi ha una enorme tergiversació, però és una tergiversació amb què certa ciutadania està còmoda

contrast

Podem viure de manera saludable

La vacuna, un fàrmac qualsevol

Xavier Uriarte

President de la Lliga per a la Llibertat de Vacunació

La vacuna és un fàrmac biològic i químic que s'injecta perquè l'organisme reaccioni. A causa de la seva composició, té un elevat grau de toxicitat, igual que el tenen altres medicaments, com els antiinflamatoris. Amb la Segona Guerra Mundial, moment en què van establir-se els calendaris vacunals, la majoria de vacunes contenien compostos derivats del mercuri, dels quals l'any 2014 es va comprovar que provocaven efectes nocius per a la salut, cosa que va obligar a extreure'n aquesta substància.

Ja durant el segle XX, associacions de sanitaris i metges europeus s'havien oposat a altres vacunes, com la de la verola o la meningitis. I recentment, entre 2009 i 2014, alguns estudis adverteixen de l'impacte que causen les del papil·loma humà o la napea. Així ho admeten les farmacèutiques en els prospectes, segons els quals entre els 35 components químics que inclouen n'hi ha que poden provocar al·lèrgies i, en una de cada deu dosis, irritabilitat, canvis de conducta o trastorns digestius. En una de cada mil o deu mil, les conseqüències arribarien a l'encefalopatia, que tant pot manifestar-se en atacs d'epilèpsia, paràlisis, convulsions o desconexions neuronals, fins a l'autisme o la mort sobtada del lactant.

Sobretot, el perill es dona en l'etapa de gestió, mentre l'embrió desenvolupa els teixits i els aspectes motrius i cognitius per funcionar com un adult; més tard, entre els 3 i els 6 anys, quan desenvolupa el control dels esfínters, i després, de gran, quan el cos encara és permeable a moltes sensibilitats. Els efectes de les vacunes, doncs, generen impactes molts variats, que entre altres coses deriven en diabetis i canvis d'oxigenació a la sang i lesions òssies, atès que l'alumini d'algunes vacunes fa que, en competència amb el calci i el fòsfor, alteri el funcionament de les tiroides.

A propòsit d'això, el número 14 (2012) dels

Quaderns de la bona praxi -que edita el Col·legi de Metges de Barcelona- va inventariar els drets i deures dels professionals i dels ciutadans o pacients envers la vacunació.

Entre els deures dels professionals, esmenta la recepció d'informació per part de l'administració sanitària sobre la composició i els efectes perjudicials de les vacunes. A partir d'aquí, el facultatiu té l'obligació d'obrir una història clínica amb una enquesta prevacunacional de 10 punts que ha de fer possible el diagnòstic d'indicació o contraindicació, així com la declaració de qualsevol reacció postvacunal.

Per la seva banda, el ciutadà o pacient té el dret a conèixer tots els aspectes relacionats amb la vacuna, a més de la possibilitat de donar el seu consentiment informat i, en el cas de dany postvacunal, accedir a una indemnització per part de l'administració.

Doncs bé: cap d'aquests supòsits avui no es compleixen. Ni s'informa el professional sanitari de manera adequada ni tampoc el ciutadà o pacient rep una bona informació sobre els components i les reaccions postvacu-

nals. Amb prou feines es declaren l'1% de les reaccions adverses, una xifra irrisòria per a una història clínica completa, de manera que l'aplicació i el seguiment d'aquest fàrmac no satisfà els mínims requisits per a una pràctica responsable i confiada.

Si les vacunes no es prohibeixen, és perquè desmuntar aquesta indústria suposaria aturar dinàmiques que econòmicament donen molts beneficis i llocs de treball. El sistema funciona molt bé a l'hora de receptor i gastar, però, en canvi, funciona molt malament si l'objectiu és estalviar i informar que, per reemplaçar les vacunes, només cal combinar una dieta biològica sense gluten i lactosa amb remeis homeopàtics que regulen la flora intestinal. Plantejar això és una necessitat, encara que impliqui obrir la caixa de pandora i alguns no estan disposats a assumir-ho. ●

ble sense recórrer a les vacunes?

Uns medicaments segurs i necessaris

Joan Mirabent

Infermer i responsable de Salut Laboral del Consorci Sanitari de l'Anoia

Les vacunes són medicaments que s'obtenen a partir de microorganismes morts o atenuats. Són capaços d'activar el nostre sistema immunitari, però no tenen capacitat de produir la malaltia, sinó que provoquen una resposta similar a la que produiria la infecció natural. Vacunar, doncs, és una acció de prevenció primària amb què es vol protegir el cos d'una possible malaltia.

Tot i que, com qualsevol medicament, poden generar reaccions adverses de tipus local -principalment febre o petites molèsties en el punt d'injecció- les vacunes són eficaces i compleixen uns estàndards de seguretat molt alts.

En relació amb el mercuri, que en el seu moment s'havia utilitzat com a conservant en ampolles de dosis múltiples, cal recordar que ara ja no el contenen. Les vacunes que s'administren a Catalunya són monodosi, de manera que no comporten cap risc per a la salut.

Igual que, com ha quedat científicament comprovat, no existeix una relació causal entre l'administració de les vacunes i la mort sobtada de l'infant. Al contrari, el nou-nat que no ha rebut la vacunació per diftèria, tètanus, tos ferina i poliomielitis té un important risc de mort o discapacitat greu. De la mateixa manera que malalties com el xarampió, la parotiditis i la rubèola poden ser també greus i comportar importants complicacions en els adults, com ara pneumònia, encefalitis, ceguesa i fins i tot la mort, raó per la qual és necessària l'administració de la vacuna indicada.

També, un estudi de l'any 1998 sobre una possible vinculació entre la vacuna contra el xarampió, la parotiditis, la rubèola i l'autisme va provocar inquietuds i temors entre la població, ja que alguna bibliografia advertia de possibles efectes nocius. Després, però, es va desmentir i la publicació va ser retirada, ja que no existeix cap relació entre les vacunes i l'autisme.

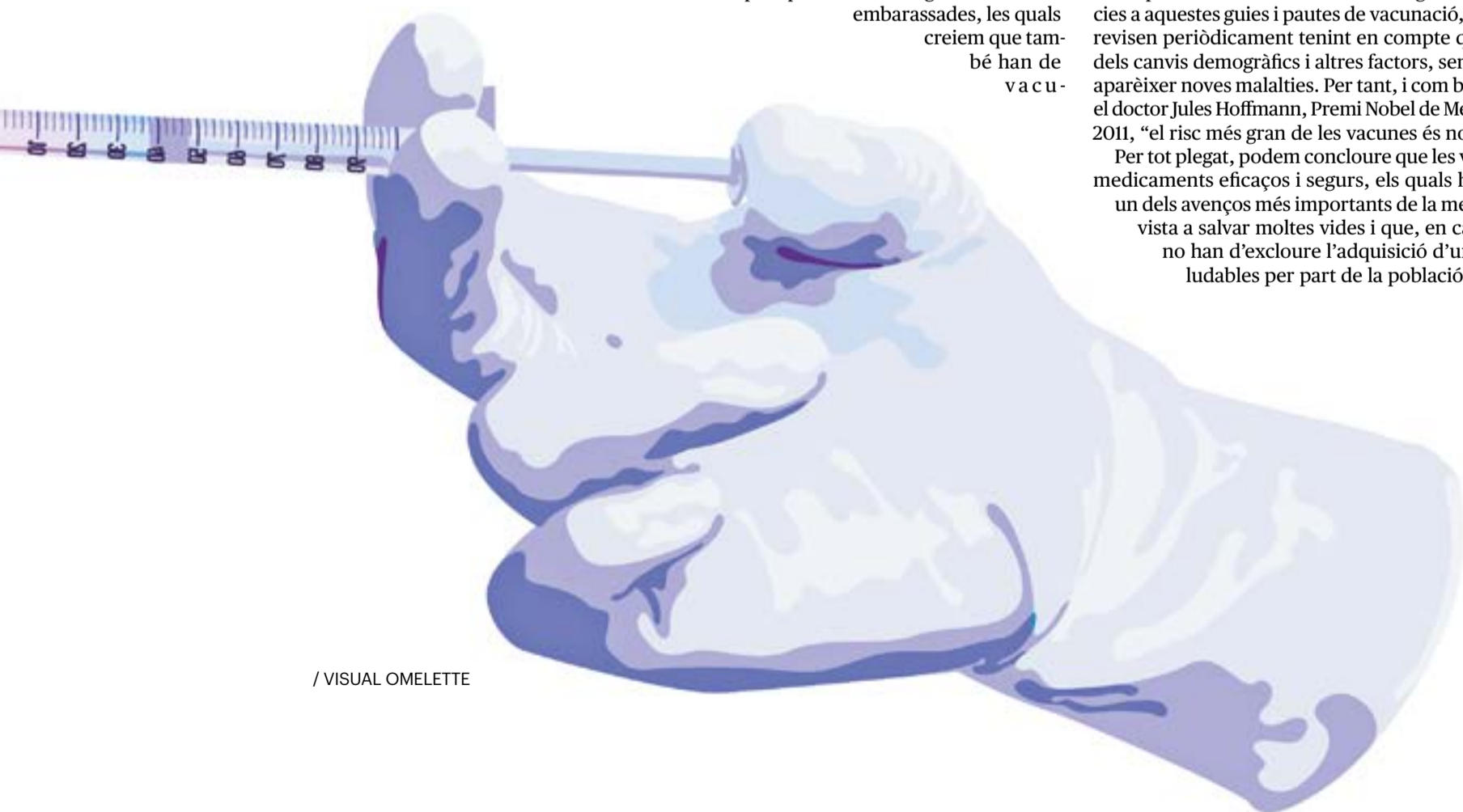
A part de l'edat infantil, als prevencionistes ens preocupa especialment el segment de dones embarassades, les quals creiem que també han de vacu-

nar-se contra la grip i la tos ferina. No sols perquè les protegeix a elles, sinó també al nadó en els seus primers mesos de vida. Pel que fa a les vacunes indicades per la triple vírica o l'antivaricel·losa, la vacunació ja no seria necessària fins després del part.

Amb tot, l'Agència de Salut Pública de Catalunya recorda la importància de complir amb el calendari de vacunacions sistemàtiques, per així evitar l'emergència de malalties greus que pràcticament havien desaparegut en el nostre entorn. Sense oblidar que, en l'àmbit de la prevenció, cal realitzar diverses mesures universals, com són la rentada de les mans, elements de barrera o consum d'aigua potable, entre d'altres. Una sèrie de protocols que contribueixen a protegir-nos contra certes malalties infeccioses, si bé el nivell d'exposició al risc biològic sovint no és suficient. Per aquest motiu és fonamental respectar els programes de vacunació, ja que, d'altra manera, moltes d'aquestes infeccions poden reaparèixer.

Els professionals de la salut ens regim i actuem gràcies a aquestes guies i pautes de vacunació, les quals es revisen periòdicament tenint en compte que, a causa dels canvis demogràfics i altres factors, sempre poden aparèixer noves malalties. Per tant, i com bé va afirmar el doctor Jules Hoffmann, Premi Nobel de Medicina l'any 2011, "el risc més gran de les vacunes és no posar-les".

Per tot plegat, podem concloure que les vacunes són medicaments eficaces i segurs, els quals han suposat un dels avenços més importants de la medicina amb vista a salvar moltes vides i que, en cap moment, no han d'excloure l'adquisició d'uns hàbits saludables per part de la població. ●

pàgina oberta

La història del sistema públic de pensions a l'Estat espanyol

Adriana Beidenägl i Juan Montero

Marea Pensionista de la Marina-Zona Franca de Barcelona

Després de la derrota de la Guerra Civil, amb l'esclafament del moviment obrer i la pràctica liquidació de totes les seves organitzacions, a la fi de la dècada dels 50 les noves fornades laborals s'incorporen a la lluita, i reconstrueixen un nou i vigorós moviment obrer que protagonitza fites importants. Així va néixer la Llei General de la Seguretat Social de 1966, amb vigència des de l'1 de gener de 1967, i que va significar un salt qualitatiu en la consolidació d'un sistema públic de pensions a l'Estat espanyol.

Aquesta llei significava la implantació d'un model unitari i integrat de protecció social, amb una base financera de repartiment, gestió pública i participació de l'Estat en el finançament. També establí l'edat de jubilació als 65 anys. Es necessitaven vuit anys de cotització per tenir dret a la pensió i com a base reguladora per calcular-la es tenien en compte els dos anys anteriors a la data de la jubilació. I, sobretot, s'establí un règim transitori de bonificacions per a totes les persones que havien cotitzat abans de l'1 de gener de 1967 a l'Assegurança de Vellesa i Invalidesa i/o Mutualisme Laboral (encara que fos un únic dia).

Reforma de 1985 i vaga general

El govern del PSOE va presentar un projecte de llei que consistia a passar de 2 a 8 anys el període de la base reguladora per calcular la pensió, i de 8 a 10 els anys necessaris per tenir-hi dret. Davant d'aquesta primera retallada, CCOO va convocar una vaga general de 24 hores el 20 de juny de 1985, a la qual es van sumar ELA-STV i l'esquerra sindical (LAB, CIG, CGT,

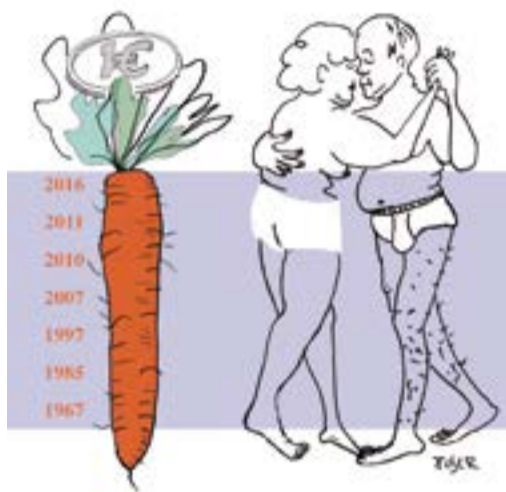
USTEC, SOC d'Andalusia i altres col·lectius). UGT no la va convocar ni hi va participar malgrat el cost que li va suposar. La vaga, malgrat la feroc campanya del govern i de tots els mitjans per desprestigiar-la, va ser un èxit rotund, amb una participació d'uns 5 milions de persones. Aquesta

va ser la primera vaga general des del final de la Guerra Civil. El PSOE no va retirar la seva reforma, però es va veure obligat a establir per llei la revisió automàtica de les pensions amb l'IPC.

Pacte de Toledo i les noves reformes

A proposta de CiU, el Congrés dels Diputats va crear una ponència parlamentària (Pacte de Toledo) per elaborar un informe sobre els "problemes estructurals" del sistema de la Seguretat Social. Aquest informe es va aprovar el 6 d'abril de 1995 -quan encara governava el PSOE-, i va quedar consagrat posteriorment en el pacte entre el govern del PP, CCOO i UGT.

Engegava així un canvi de model, d'un sistema públic de pensions a un construït sobre dos pilars: unes pensions públiques convertides en pensions de subsistència, "complementades" amb pensions privades. Perquè tot això s'anés concretant, la primera recomanació del Pacte de Toledo va ser establir que "les cotitzacions socials hauran de ser suficients per a la cobertura de les prestacions contributives". Així, s'eximia l'Estat de la responsabilitat del pagament de les

/ ROSER PINEDA

pensions de la Seguretat Social i s'assentaven les bases per iniciar el desmantellament del sistema públic de pensions.

També es va acordar assentar una segona desentralada a la quantia de les pensions, passant de 10 a 15 anys per tenir-hi dret. Posteriorment, el 2001 i 2008 es van aplicar dues noves reformes que comportaven importants agressions als treballadors, i alguna millora.

L'huracà neoliberal

El 2010, el govern de Zapatero, després d'haver estat repetint durant molts mesos que a l'Estat espanyol no hi havia cap crisi, va claudicar davant la troica, que li va imposar una cura de cua cavall per a l'economia espanyola, amb retallades en totes les matèries. En la reforma de les pensions que va imposar, any rere any s'incrementa l'edat per poder jubilar-se, fins a arribar als 67 anys en l'horitzó de 2027. Es passa de 15 a 25 anys el període necessari per accedir a la pensió. I no només això, sinó que per a la "cobertura de llacunes" (el temps sense haver cotitzat durant aquest període) la retalla-

da de la pensió pot ser d'un 38%. També es va pactar aplicar el factor de sostenibilitat el 2027.

S'augmenta també de 35 a 37 els anys necessaris per a cobrar el 100% de la pensió, juntament amb altres requisits. El 2011, Zapatero va congelar per primera vegada les pensi-

ons, una decisió que va representar la pèrdua d'un 3% del poder adquisitiu, i va obrir el camí que després ha seguit Rajoy.

Així, el PP, un cop al govern, ha aprofundit l'atac a les pensions aprovant una nova reforma de pensions i avançant al 2019 el factor de sostenibilitat (segons alguns economistes, per als nous pensionistes pot representar fins a un 30% menys). A més, introdueix el factor de la revalorització: augment del 0,25% de les pensions en lloc de l'índex de preus al consum (IPC), que havien estat aplicant fins llavors. Això pot representar que en situacions d'una alta inflació, d'aquí a pocs anys, es pugui perdre fins a la meitat de la pensió.

Marea Pensionista de Catalunya

A la campanya electoral de 2011, el PP es va comprometre a revisar les pensions amb l'IPC. Un cop al govern, no va aplicar l'1,9% que tocava. Com a conseqüència d'aquest atracament, a principis de 2013 es van començar a presentar demandes judicials des d'associacions de veïns i assemblees del 15-M a l'àrea metropolitana de Barcelona, que posteriorment es van estendre a la resta de

Catalunya. El febrer de 2014, es va constituir, en una multitudinària assemblea a les Cotxeres de Sants, la Marea Pensionista. Dos anys més tard, es va crear la Coordinadora Estatal per a la Defensa del Sistema Públic de Pensions, un pas important per estendre la creació de col·lectius de pensionistes a la majoria del territori de l'Estat.

Fa cinc anys que aquest govern aplica un 0,25% en la revalorització de les pensions, que representa, juntament amb la congelació de 2011, una pèrdua de més del 7% del nostre poder adquisitiu. Davant d'aquesta situació i de la campanya de mentides i amenaces del govern i els seus adlalters, posant en qüestió l'actual sistema de pensions, es van convocar dues mobilitzacions a l'Estat (el 22 de febrer i el 17 de març), amb la participació de milions de persones, en la seva majoria pensionistes. En l'última jornada reivindicativa, en dia festiu, també s'hi van sumar joves i treballadors en actiu, precisament els més afectats en el futur per les reformes que s'estan aplicant.

No ens entabanaran amb qualsevol de les ocurrences que estan llançant. La solució requereix reimplantar un model de revalorització automàtica de les pensions en relació a l'IPC, restablir la jubilació als 65 anys i fixar una pensió i un salari mínims a partir dels 1.080 euros mensuals. A més, el finançament ha d'estar garantit per llei, de manera que obligui els Pressupostos de l'Estat a assignar les partides que cada any siguin necessàries per pagar les pensions mantenint les cotitzacions socials, i urgeix incorporar al Règim General de la Seguretat Social els treballadors i treballadores de la llar, amb totes les conseqüències. ●

“

La solució exigeix reimplantar un model de revalorització automàtica de les pensions amb relació a l'IPC

Píxels crítics

/ RIBES COOKED

Ficar-se a la pell d'un inspector de frontera, destapar empreses deslocalitzades, sobreviure en una ciutat assetjada o administrar una ONG. Aquestes són algunes de les situacions virtuals que plantegen els anomenats “videojocs pel canvi”, que pretenen despertar l'esperit crític i la reflexió

Oriol Bartumeu | @Oriludic

En ple segle XXI, els jocs i els videojocs ja no són considerats únicament com una forma d'entreteniment. Evidentment, ho són, però gràcies a plantejaments filosòfics del segle XX que van estudiar el joc i el van apartar de la banalització i als avenços tecnològics en matèria audiovisual, actualment podem considerar els videojocs com una forma més de manifestació artísticocultural i com una eina per a la reflexió crítica, política i social. No és una afirmació gratuïta: a països com els Estats Units els videojocs són considerats oficialment com a disciplina artística des de 2011. El MoMA va instal·lar una exposició permanent el 2012 amb els videojocs més importants de la història i a Londres es va organitzar la “Londonvideogames”, una exposició on es pot veure com es parla de la ciutat londinenca dins del món dels videojocs.

Els videojocs s'han instaurat dins la cultura, i en molts casos serveixen com a aglutinadors de diferents disciplines. La il·lustració, el disseny, la música i el guió

han passat a formar part del llenguatge que utilitzen els videojocs per poder expressar idees o sentiments, com ho poden fer les grans produccions cinematogràfiques. Els primers videojocs eren ben rudimentaris i buscaven únicament la diversió. Els avenços tecnològics han fet que els creadors i creadores de videojocs puguin dibuixar expressions emocionals a les cares dels personatges virtuals i, per tant, puguin introduir infinitat d'històries que fins ara només podíem veure en sales de cinema o còmics. Aquest fet, sumat al tret diferencial més important dels videojocs -el control de la protagonista per part de qui juga, viure en primera persona i influir en la seva trajectòria amb les nostres accions i decisions-, ha conduït les obres d'oci digital a una nova dimensió en termes d'expressió, narrativa i capacitat crítica. El món dels videojocs encara és molt nou comparat amb el d'altres disciplines artístiques com la fotografia o el cinema, i estem en plena exploració del seu potencial narratiu i expressiu. Estem vivint una eclosió incon- »

» trolable de creacions que fugen del *mainstream* i que aporten aire fresc amb la seva voluntat de trencar amb els esquemes instaurats per la indústria. Aquests videojocs són la manifestació més clara d'aquest nou desig d'anar més enllà de l'entreteniment per situar-nos en aquest nou territori artístic i cultural.

La tendència actual i majoritària dels jocs més populars és la del fotorealisme i l'espectacularitat tecnològica, cosa que fa que els seus pressupostos de producció siguin de milions de dòlars. Són jocs que tenen relativament poc risc econòmic: utilitzen fórmules provadament guanyadores. El risc -com a la resta de manifes-

“Que els videojocs són dolents? Això mateix deien sobre el rock'n'roll”, Shigeru Miyamoto, creador de jocs com *Mario Bros* o *Zelda*

tacions artístiques- es troba als marges: el prenen els petits estudis, o fins i tot els creadors i creadores solitaris que decideixen que el seu joc el protagonitzarà un home espelma que vol il·luminar tan fort com un far o un petard que no vol explotar i viure per sempre. Conceptes, sentiments o representacions de la realitat que fugen del clàssic rescat de princeses o de salvar el món dels antipàtics marciàns verds. Són obres de gran bellesa artística que ens fan passar estones d'autèntic terror o patiment, i que ens volen fer interactuar de manera molt diferent de com ho fan les grans superproduccions.

Gonzalo Frasca és un creador que el 2003 va fer un joc petit i senzill, però que actualment encara hi juguen milers de persones d'arreu del món, i fins i tot encara docents li agraeixen la seva creació per ajudar-les a generar debat a les aules: *September 12th*. És el primer joc del projecte *newsgaming*, una iniciativa amb l'objectiu de crear jocs que fomentin el debat polític. El joc ens proposa disparar suposats terroristes en un mercat àrab. Si els localitzem i els desaparem, la bomba arriba al mercat amb retard i provoca la mort de gent civil innocent i suposa la radicalització de la resta de persones que testimonien la situació. És més aviat una simulació infinita: no guanyes, no perds, si vols pots no disparar mai... Però les teves accions tenen conseqüències. El títol del joc i el que decidim fer amb els terroristes ens convida a reflexionar sobre la política de Bush després dels atemptats de l'11-S.

El 2004 es va crear Jocs per al Canvi, una organització que potencia la creació de videojocs que ajudin a aprendre

A partir d'aquesta proposta s'han anat creant jocs que conviden a la reflexió política -des dels conflictes de pirateria al mar de Somàlia fins a l'escalfament global del planeta-, i que fins i tot han acompanyat articles d'anàlisi dins de les versions digitals de diaris com el *The New York Times*. Tant és així que el 2004 es va crear Games For Change (Jocs per al Canvi), una organització amb l'objectiu de potenciar la creació de videojocs que ajudin a aprendre, a entendre diferents realitats del món i -perquè no?- a intentar fer un món millor. Cada any se celebren els News Games, un festival on es presenten diferents

proposes, es fan debats i s'atorguen premis als millors jocs de l'any.

El fenomen ha anat evolucionant fins al punt que els famosos “papers de Panamà”, es van presentar al món amb un curiós joc: *Stairway to Tax Heaven*. El fet que el Consorci Internacional de Periodistes triés un videojoc per il·lustrar el treball d'investigació per

destapar la creació d'empreses deslocalitzades diu molt del seu potencial. El joc no és més que un “tria la teva aventura” on hem d'escollir entre un futbolista famós, una política o un home de negocis i, a mesura que anem prenent decisions, ens acostem a l'objectiu que se'ns marca a l'inici. El del futbolista, per exemple, és deixar de pagar dos milions de dòlars

en impostos. El joc s'acaba quan aconseguim l'objectiu o som enxampats, i és una eina molt interessant que complementa la informació recollida a la investigació periodística.

La deshumanització

Una frontera entre dos països que fins fa poc estaven en guerra. Tu no ets ni un soldat, ni un general ni un franc-tirador. Ets l'inspector de la frontera i has de deixar passar o denegar l'entrada als centenars de persones que hi fan cua diàriament. La teva família depèn dels teus ingressos econòmics. Com més gent atenguis, més diners guanyes, però si deixes passar algú que no tenia els papers en regla et restaran diners del sou. Sota aquesta premissa es va crear l'any 2013 el joc *Papers, please* un dels jocs indie més aclamats per la crítica dels últims anys, obra d'una sola persona: Lucas Pope.

Papers, please ens fa sentir la deshumanització que es crea a les fronteres: les persones passen a ser

papers que hem de comprovar que estiguin en ordre. Tot el joc està creat amb gràfics pixelats, pobres, amb tons grisos i foscos, que ajuden a recrear l'ambient de fredor i deshumanització de la frontera. Amb unes mecàniques molt senzilles, es crea una dinàmica del joc que ofega qui juga i el fa caure en errors que augmenten la tensió.

Al joc 'This War of Mine' qui juga no és militar sinó civil, que patirà tota mena de contratemps: ferides, gana, malalties...

Malgrat aquesta deshumanització que manifestament vol representar, *Papers, please* també mostra que darrere de cada número, cada expedient i cada document hi ha una persona amb la seva pròpia història; històries molt humanes que es viuen dia a dia a les fronteres de tot el món. Un matrimoni de persones grans que fuig de la misèria del seu país on l'home té els papers en regla i la dona no. Una noia que vol entrar al país amb la promesa de feina i t'adones que serà explotada sexualment. O persones transsexuals que veuen denegada l'entrada al país perquè la seva legislació no les accepta.

El guionista i traductor de videojocs Josué Monchán, encarregat de fer la traducció al castellà de *Papers, please*, el va definir així: “La mateixa forma de jugar-hi i d'explicar les històries, tan allunyades del cinema, demostren que els videojocs s'estan convertint en la nova avantguarda artística, capaç de donar cabuda a

projectes personals allunyats del mata-mata i els jocs de moure caramels”.

Sovint, als videojocs som protagonistes dels conflictes bèl·lics formant part d'un bàndol combatent. Però: i les persones que no apareixen mai en aquests jocs? *This War of Mine* és un joc que ens proposa sobreviure al màxim de temps possible en una ciutat assetjada i rodeja-

Captures de pantalla dels videojocs Papers, please i This War of Mine

da per franc tiradors. En aquest cas, no som militars, som civils. Homes, dones i fins i tot criatures que patiran tota mena de contratemps: ferides, gana, malalties, etc. Només podem sortir de nit a buscar menjar i tota mena de materials necessaris per no morir. A les nits també ens trobarem amb altres persones que viuen

“La cultura és l’opció política més revolucionària a llarg termini”, Montserrat Roig

a la ciutat, a qui haurem d’ajudar o de qui ens haurem de desampallegar perquè ens volen treure el poc menjar que ens queda. Tot i que el joc sembla inspirat en les guerres dels Balcans, és un drama que, per exemple, s’està vivint cada dia a les ciutats de Síria i últimament al Kurdistan.

Travessar la frontera virtual

El 4 d’abril va arrencar la campanya de micromecenatge a *quickstarter* del joc *African Aid*. És un videojoc fet per Francisco Telles de Meneses en el qual tot el que aconseguis jugant-hi, passarà a la vida real. Els diners que inverteixis comprant el joc aniran íntegrament a les ONG que operen al Senegal, on està ambientat. Si aconseguis transportar vacunes a un poblat allunyat, els diners que has invertit comprant-lo es destinaran a un projecte real de vacunacions. Si al joc aconseguis reunir els materials necessaris per a fer una escola, els diners que has invertit en el joc aniran al projecte de la construcció d’una escola real. Així funcionarà aquest nou concepte de videojoc-cooperació si aconseguis els objectius de finançament. Tindrem dos modes de joc. Un més estratègic, en el qual hem de gestionar aliments, vacunes

i administrar tota una ONG, i un més d’acció, en el qual haurem de conduir per pistes en molt mal estat per transportar vacunes o materials sense que caduquin.

Cada cop tenim més i més propostes i, quan creiem que ja s’han explorat totes les vies, n’apareix una de nova per assolir altres fites.

Hi ha qui diu que l’art -només pel fet de ser art- és una manifestació, una protesta, un crit. Hi ha qui diu que l’acte creatiu és una actitud transgressora. Creguem el que creguem, totes les manifestacions artístiques poden ser canals des d’on fer crítica o denúncia, i els videojocs no volen quedar-se’n al marge. ●

DESPERTA UNA GENERACIÓ DE JOVES CONTRA LES ARMES

Estudiants supervivents de l'institut Stoneman Douglas de Florida i activistes s'uneixen en el moviment Never Again MSD en contra de la tinença d'armes de foc

Diana Gener | @Dianagener
Nova York

El discurs -i el silenci- de l'estudiant supervivent de la massacre de Parkland, Emma González, va durar sis minuts i vint segons. El mateix que va tardar Nikolas Cruz, de 19 anys, a matar disset persones i ferir-ne quinze a l'institut Marjory Stoneman Douglas, a Parkland, un municipi acomodat de l'estat de Florida, el dia de Sant Valentí. González va recordar els companys i companyes assassinades i va mantenir, amb la mirada ferma i algunes llàgrimes, uns quatre minuts de silenci davant d'una multitud de persones i de càmeres que ho retransmetien per a tot el món. Era a la Marxa per les Nostres Vides, una manifestació nacional per condemnar la massacre més recent i mortífera en un institut dels Estats Units, després dels terribles fets de Columbine l'any 1999.

La protesta principal va tenir lloc a Washington el 24 de març, un mes i mig després dels fets, amb rèpliques a 800 ciutats dels Estats Units i de la resta del món. Al voltant d'un milió de persones van sortir als carrers per condemnar el tràgic esdeveniment i per pressionar la classe política a prendre mesures per regular les armes. En els seus discursos, l'estudiantat va instar els partits demòcrata i republicà a aprovar una legislació per prohibir les armes de foc i instaurar processos de verificació d'antecedents universals.

El jovent mobilitzat, d'entre 17 i 18 anys, va insistir també en la importància de registrar-se per a votar a les eleccions de meitat de legislatura del novembre vinent. Algunes de les persones afectades pel tiroteig de Parkland aniran per primera vegada a les urnes. És la generació que ha crescut amb els simulacres de massacres i amb por que, algun dia, sigui la seva escola la protagonista de la tragèdia.

"Sempre tinc aquest pensament a la meva ment, a veure si em passa a mi avui o a algun company del meu districte", comenta Zamira, una jove estudiant d'institut que va acudir a la marxa de Nova York amb les companyes de classe. Sandra Blackwood és la mare d'una jove adolescent: "Els meus fills han hagut de fer simulacres des que van a l'escola primària, en canvi, la meva generació no va viure això", comenta. Blackwood considera "ridícul" que "encara estiguem lluitant per una cosa de sentit comú".

Un moviment divers i unit

El jovent de Parkland va enviar un missatge molt clar a Donald Trump i a l'Associació Nacional del Rifle (NRA), una organització conservadora que fa lobbisme per influenciar políticament en favor del dret a posseir armes i que s'oposa a qualsevol legislació que en restringeixi l'ús. L'NRA també ha bloquejat els intents de recerca sobre les armes i les seves conseqüències posant pressió al Congrés perquè retalli les subvencions al Centre de Control de Malalties i Prevenció.

L'endemà de la massacre, alumnes supervivents de l'institut van decidir crear un moviment. Aprofitant les xarxes socials i els mitjans de comunicació, van enviar el seu missatge al poder legislatiu, al president Donald Trump i a l'NRA. Jovent ben articulat i amb discursos directes i efectius.

El moviment Never Again MSD (Marjory Stoneman Douglas), que va experimentar un ràpid creixement a les xarxes, incloïa narratives que no només se centren en les massacres, sinó també en les morts que les armes provoquen a molts barris i suburbis de ciutats americanes i que normalment afecten persones negres i amb baixos ingressos. Edna Chavez, una jove activista del sud de Los Angeles, ho va explicar en un emotiu discurs durant la manifestació: "Vaig aprendre a esquivar bales abans que a llegir". El seu germà, Ricardo, va ser assassinat amb una arma en un dels barris meridionals de la ciutat californiana.

La violència de les armes als Estats Units mata 93 persones al dia de mitjana, incloent-hi homicidis, suïcidis i accidents. Una xifra que va molt més enllà de les massacres, tot i que són les que tenen més ressò als mitjans. Mentre que la tinença d'armament ha anat lleugerament a la baixa i s'ha estancat en els últims anys, un de cada tres habitants posseeix una arma o més. Generalment, els homes tenen més armes que les dones i els homes negres pateixen un risc catorze vegades més gran de morir a causa d'una arma.

Quan és la policia qui mata

El 18 de març, la policia de Sacramento disparava vint trets al jove Stephon Clark al jardí de casa de la seva àvia. La versió oficial assegura que van confondre el

La protesta principal va tenir lloc a Washington un mes i mig després dels fets, amb rèpliques a 800 ciutats

El jovent de Parkland (Florida) va enviar un missatge molt clar a Donald Trump i a l'Associació Nacional del Rifle

Manifestants a la Marxa per les Nostres Vides a Nova York / DIANA GENER

telèfon mòbil que Clark duia a les mans amb una arma. El seu assassinat va generar una onada de protestes a Sacramento i altres ciutats americanes, on es denunciava l'abús de poder de la policia i es reiterava que aquesta violència també forma part de la violència de les armes. Un problema sistèmic que el moviment Black Lives Matter denuncia des de 2014.

Imani Henry és el director executiu de l'organització Equality 4 Flatbush, ubicada al barri de Crown Heights de Brooklyn. Henry considera que si es parla de la violència de les armes, "s'ha de parlar dels assassinats de les persones de color en mans de la policia".

El 4 d'abril, la policia de Nova York disparava deu trets a Saheed Vassell al mateix barri de Brooklyn, on viu i treballa Henry. Vassell era veí del barri, conegut per tota la comunitat, que tenia problemes mentals. Duia un mànec de dutxa que suposadament la policia va confondre amb una arma. Els fets de Brooklyn van desencadenar una altra onada de protestes i Henry en va ser un dels organitzadors. "Els joves de color fa temps que advoquen pel control d'armes, molt abans del naixement d'aquest moviment que estem veient ara arran de la massacre de Parkland", comenta Henry. Segons el seu punt de vista, el moviment estudiantil, tot i no ser perfecte, és positiu: "Estic orgullós del que estan fent els estudiants de Parkland i estic orgullós que estiguin treballant amb els joves de color de Chicago, que fa temps que treballen per aturar la violència de les armes i policial. Hi havia diversitat en els estudiants que van parlar durant la marxa. Són una nova generació de gent jove que treballa unida i crea noves aliances, i això està passant aquí, als Estats Units. No és perfecte, però està passant".

Florida arma el professorat

Nikolas Cruz va entrar a l'institut amb una arma semiautomàtica AR-15, la mateixa arma de foc que s'ha utilitzat en altres massacres. Aquests subfusells permeten disparar moltes bales en poc temps, i l'estudiantat i partidaris de la regulació en demanen la prohibició.

Tot i que els tirotejos massius als Estats Units han augmentat des de 2011 -la matança més mortífera va ser la de Las Vegas de l'any passat, amb un total de 59 morts-, pocs canvis legislatius s'han aprovat en l'àm-

bit federal. L'episodi d'Stoneman Douglas podria ser un punt d'inflexió en un debat polaritzat on està en joc la llibertat de tenir armes, un dret protegit per la Constitució americana en la seva segona esmena i que sempre ha generat ambigüitat d'interpretació. De moment, Donald Trump s'ha mostrat partidari d'endurir els processos de verificació d'identitat a les persones que vulguin aconseguir armes. Precisament, la derogació d'una regulació de l'era Obama el febrer de 2017 va facilitar que les persones diagnosticades d'un trastorn mental adquirissin armes. Trump també s'ha mostrat partidari de donar armes al professorat.

La falta de legislació federal dona marge als estats per poder fer lleis pròpies. En alguns, com el de Nova York, és molt difícil poder comprar una arma i els processos de verificació són més complexos. En canvi, en estats com Florida tenen normes poc estrictes. Després de la massacre, la comunitat d'estudiants va pressionar perquè s'aprovés una legislació que prohibís l'ús d'armes de foc, com el rifle semiautomàtic que Cruz va fer servir el 14 de febrer, però no ho van aconseguir.

El 9 de març, el governador de Florida, Rick Scott, signava una llei segons la qual s'augmentava l'edat mínima per comprar una arma fins als 21 anys, s'allargava el període d'espera, s'endurien els processos de verificació d'antecedents i es permetia al professorat dur armes, si així ho decidia el consell escolar. A més, es donava llum verda a la instal·lació de més detectors de metalls. Aquestes dues últimes mesures han causat polèmica entre els sectors partidaris d'una legislació més estricta de les armes. Per la seva banda, l'NRA ha posat una demanda contra aquesta legislació perquè considera que el canvi en l'edat d'accés al mercat d'armes dels 18 als 21 anys vulnera la segona esmena de la Constitució.

L'alumnat de Parkland va tornar a l'escola portant motxilles transparents. Una mesura preventiva per evitar que un estudiant pugui entrar a l'escola amb una arma de foc a la motxilla, com ho va fer Nikolas Cruz. Mostren escepticisme, decepció i por davant la idea de tenir professorat armat. Com comentava John Norton, estudiant de la Universitat de Nova York present a la Marxa per les Nostres Vides, "allò que realment caldria és armar el professorat amb més pressupost". ●

L'assassinat del jove Stephon Clark va generar una onada de protestes a Sacramento i altres ciutats americanes

Hi ha excepcions a la permissivitat, com ara l'estat de Nova York, on és molt difícil poder comprar una arma

ALLENDISTES, MALGRAT TOT

Relats des de la nova esquerra xilena, que impulsa una revolució democràtica heretada d'Unitat Popular

Laia Gordi | @miravent
Santiago de Xile

Norma Grez Viela se servia el te amb molt de compte i continuava disculpant-se perquè no havia tingut temps de preparar un berenar com “déu mana” mentre la seva neta, la Catalina, intentava que la seva filla d'un any i besnéta de la Norma, no estirés les estovalles. La taula estava preciosa i senzilla, hi havia panets *-marrequetes-*, mantega, melmelada, formatge i pernil dolç, te i cafè. Era una tarda d'estiu -febrer- a Xile, el sol entrava per totes les finestres, però ja no escalfava, devien ser les vuit, quarts de nou. La Norma es va posar a parlar de la seva feina com a professora de física a la Universitat de Xile durant la dictadura, amb el mateix ritme pausat i serè com parlava del te. La Catalina l'escoltava absorta, sentint-ne els detalls per primera vegada, mentre la petita jugava amb el pa i el formatge -ara sí- sobre les estovalles.

Norma Grez Viela havia estat la directora del departament de física de la Universitat de Xile fins al cop d'estat de 1973. Era una universitat on es coïen les idees d'esquerres que revolucionaven el país. Víctor Jara treballava al departament d'arts escèniques al mateix edifici. El dia del cop, l'11 de setembre, i els que van venir després, són una barreja de records confusos i clars a la vegada. La universitat va ser assetjada pels militars, ningú en podia sortir. Se succeïa la imatge de

detencions i trasllats d'alumnes als estadis. A la Norma, un grup d'estudiants la va acompanyar fins a una tanca del darrere del recinte, havien fet un sot, s'escapaven per sota i sortien corrents. Va fer el mateix. Els dies posteriors van ser un encadenament de viatges a l'Estadi de Xile, a pocs carrers de la universitat, a buscar alumnes que eren sota custòdia militar. La família, sovint ficada en política, no podia anar-hi per por a ser detinguda. Així que la professora anava a buscar-los com a “tutora educativa”. En sortien després de rebre una pallissa. La Norma i el seu marit els duïen a casa en cotxe. Ella no formava part de cap partit o organització política, per tant, no van poder perseguir-la mai, o va tenir sort. “Em van perseguir més per ser dona i tenir un estatus a la universitat que per cap altra cosa”, explica. “Els militars van prohibir que les dones professores anéssim amb pantalons, perquè te'n facis una idea...”, afegeix.

Amagar les idees per sobreviure

Després van venir les amenaces perquè deixés la feina, li van prendre el càrrec de directora immediatament, la van deixar sense classes, i el sou, curiosament, no arribava mai. Allò va durar diversos mesos. Quan anava a reclamar, li donaven -molt educadament- un full de renúncia voluntària a la feina. Si el signava, li deien, cobraria tot el que li devien. Ella s'estimava la seva feina, i va voler parlar amb el nou rector -un militar- de la universitat, però la secretària se la va treure de sobre de males maneres. Així que la Norma es va asseure en un banc, davant del despatx del director, cada dia, matí i tarda, a l'hora que el militar entrava i sortia. S'asseia allà, prenia el sol i estudiava. Al cap d'un setmanes, el militar la va saludar i li va preguntar què hi feia allà. “Volia parlar amb vostè, però la seva secretària em diu que està sempre reunit. Soc professora de física d'aquesta universitat”. Amb la galanteria masculina, el director la va rebre, la va escoltar, li va tornar les classes i amb una trucada es va assegurar que rebés el sou cada mes. En acabat, ella li va donar les gràcies i murmurà: “Sortirà vostè abans que jo d'aquesta universitat”. Ho deia orgullosa de la seva universitat però sense saber ben bé què deia. Un any després el militar va ser purgat per la seva pròpia dictadura. La Norma va anar a la festa que el professorat va organitzar per acomiadar-lo. “Li ho vaig dir”, va recordar-li amb un somriure cordial.

La veritat és que després del cop hi havia tants membres del professorat desapareguts, detinguts o exiliats que la universitat necessitava més docents. “Els militars no en saben, de física. D'història sí, tenen la seva història, però de física no”, diu la Norma. La professora va donar classes en auditoris de 150 places amb més de 200 alumnes. “Els vaig dir: la situació política ens obliga

a fer coses excepcionals. Faré tot el que pugui per fer les classes i que tots em senti, però necessito que estigueu molt callats. No se sentia ni passar les pàgines”, recorda. Els militars sovint irrompien a les seves classes buscant estudiants, i ella els feia saltar per la finestra mentre entretenia els oficials als passadissos amb arguments absurds i esborrava l'alumne de la llista d'assistència a classe -sense abaixar la vista al foli.

La Norma i el seu marit també van amagar gent a casa, i van rebre amenaces de mort anys més tard per l'activitat política del seu fill petit. Però mai ningú va poder provar res, mai ningú va saber res del cert. “Érem allendistes, és clar que érem allendistes”, diu la Norma quan ja porta molta estona parlant, com si hi hagués quelcom de prohibit o de confessió en les seves paraules.

A Xile, fa només 45 anys del cop d'estat i 28 de la caiguda -suau- de la dictadura en un referèndum. La població xilena no vol parlar de la dictadura. Ara, diuen els grans mitjans de comunicació i les elits polítiques, cal mirar endavant, i la gran majoria de la població sembla acceptar amb passió el relat de les dues parts iguals: allendistes i militars que van enfonsar el país, i la dolça medicina de la desmemòria. Però, com diu un vers de Mario Benedetti que corona Villa Grimaldi, un antic centre de detenció i tortures: “L'oblit està ple de memòria”.

Recuperar Allende des dels ajuntaments

Jorge Sharp ens rep al seu despatx d'alcalde de Valparaíso -la segona ciutat més gran de Xile. És advocat, exlíder estudiantil i forma part de la coalició del Front Ampli, un conglomerat de formacions d'esquerres i progressistes que va sorprendre en les eleccions del novembre passat. Mentre arreu del món es parlava de la victòria aclaparadora de les dretes a Xile -i de canvi de cicle a l'Amèrica Llatina-, sobre el terreny la lectura diferia una mica. La seva candidata a les presidencials, Beatriz Sánchez, va rebre el 20% dels vots, es va quedar a tres punts de passar a la segona volta i la formació va aconseguir 20 diputats, de 155. El Front Ampli es va convertir en la tercera força política al país, esquerdant el bipartidisme per primera vegada a la història democràtica de Xile.

“Xile es troba en un moment estratègic”, arrenca el jove alcalde. I continua: “Com diu la frase gramsciana: allò vell no acaba de marxar i allò nou no acaba d'arribar. I el que proposem des del Front Ampli és un nou intent o una transformació democràtica del país. És a dir, imaginem-nos una societat postneoliberal”.

L'equip de Jorge Sharp i la seva Candidatura Ciutadana van guanyar les eleccions municipals a Valparaíso el 2016 amb més del 50% dels vots. Quan van entrar a l'Ajuntament es van trobar el consistori més endeutat

El dia del cop, l'11 de setembre, i els que van venir després, són una barreja de records confusos i clars a la vegada

“Em van perseguir més per ser dona i tenir un estatus que per cap altra cosa”, rememora Norma Grez Viela

Norma Grez Viela i la seva família, berenant a casa seva a Santiago de Xile / LAIA GORDI

El Front Ampli s'ha convertit en la tercera força política al país, esquerdant el bipartidisme per primera vegada

Jorge Sharp, alcalde de Valparaíso, considera que "la institucionalitat està quedant petita a la revolució"

de Xile, i una "ciutat abandonada": bruta i pobra. Van haver de "recuperar la ciutat", explica Sharp, abans de poder començar a treballar en "una estratègia de transformació que té més a veure amb la ciutat que somniem", diu: estrenar una farmàcia i una òptica populars, amb preus deu vegades menors que al mercat, i una immobiliària popular que treballa amb la plataforma veïnal per l'habitatge.

Una nova institucionalitat

Però el projecte frontamplista va molt més enllà, Sharp s'anima parlant, i continua: "Té dos elements fonamentals: per una banda, volem la renovació democràtica, que vol dir treure la democràcia de la trampa liberal del vot, aprofundir els nivells de democràcia en l'economia, la producció, el territori, les relacions socials, la vida privada; però per altra banda suposa fer aquestes transformacions en el marc d'un pluralisme social i polític. L'única manera d'aconseguir una majoria d'aquestes característiques és construir-la des de baix. Construint una àmplia aliança social que vagi des de sectors populars

a sectors mitjans que assumeixin el projecte, amb un lideratge d'esqueres". I l'alcalde, quasi sense respirar, puntualitza: "Aquí no es tracta només que la gent visqui millor, sinó de demostrar que és possible que la gent visqui bé amb una pràctica política diferent".

Quan se li pregunta, respon sense vacil·lar: "Aquí som tots allendistes, completament", i subratlla: "Ho he dit també a la televisió nacional". "Nosaltres estem impulsant una transformació democràtica on el poder estigui més distribuït, amb més qualitat de vida, una vida digna, drets, una nova constitució, etc., però això també suposa fer aquests canvis i transformacions en democràcia, amb radicalisme polític, i això és el mateix que proclamava Salvador Allende. L'aportació de la Unitat Popular va ser precisament la revolució social a través de la democràcia", explica Sharp. "Ara... aquí tenim un problema: que la institucionalitat està quedant petita a la revolució", diu com qui ja se'n va del tema, i es respon a si mateix: "S'haurà de superar i produir una nova institucionalitat, no tenim altra opció, i per això calen forces polítiques que s'ho creguin". ●

12 ANIVERSARI
Directa

Dissabte
28 d'abril
Ateneu Popular
de 9 Barris
Barcelona

12 ANYS SENSE DEIXAR-NOS CONVÈNCER

Monòlegs feministes *Oye Polo (Oye Sherman i Ana Polo)* 20:00H
Amb actuació de *Fills de la Flama (Drums & Fire)*
LA OTRA Y LAS LOCAS DEL CO. 21:00H
SOWETO 22:45H
CHOCOLATE REMIX 00:30H
DJS BLACKSHEEP FEAT JOTAEMI 02:00H

ÀFRICA: EL LABORATORI DEL CONTROL DIGITAL

L'escàndol de Cambridge Analytica evidencia pràctiques de manipulació massiva en països africans que després s'han implementat al nord global

L'anàlisi de Carlos Bajo Erro | @cbajo
Periodista

Què tenen en comú el referèndum del Brexit, les eleccions als Estats Units de 2016 i les eleccions presidencials a Nigèria de 2015? Els tres esdeveniments apareixen citats en l'escàndol de Cambridge Analytica. Les informacions desvelades pel treballador de la companyia de serveis de comunicació Christopher Wylie i la resta de dades recollides per mitjans britànics, mostren que a Nigèria es van assajar les tècniques que després s'utilitzarien per a afavorir el vot partidari de la sortida del Regne Unit de la Unió Europea o la victòria de Donald Trump als Estats Units. Unes accions que anirien des de la manipulació informativa fins a mesures sospitoses d'incloure espionatge de les comunicacions.

Un recordatori de com molt sovint l'Àfrica esdevé un laboratori d'experimentació d'estratègies que, un cop perfeccionades, s'apliquen als països occidentals. A l'era de la societat de la informació aquesta dinàmica es fa, fins i tot, més evident. Des de fa anys es repeteixen les denúncies que posen de manifest que empreses occidentals aprofiten l'absència de legislació, les dificultats de les autoritats per fer complir-la o, directament, la connivència dels governs, per desenvolupar estratègies i eines de control a les xarxes.

El cas de Cambridge Analytica destaca una trama de contaminació dels processos democràtics a l'Àfrica, que hauria afectat també les eleccions de Kènia l'agost de 2017. A Nigèria, la trama relacionada pels mitjans planteja un escenari de pel·lícula d'espies amb gust de *Black Mirror*. Presumptament, un empresari multimilionari nigerià va contractar l'empresa britànica perquè influís en els comicis a favor de l'aleshores president Goodluck Jonathan. Una informació de *The Guardian* relata l'activitat d'un equip de la companyia desplaçat al terreny du-

Les empreses occidentals aprofiten l'absència de legislació, les dificultats o la connivència de les autoritats

rant les eleccions i fins i tot la seva sortida precipitada del país quan van considerar que la seva vida estava en risc per haver executat pràctiques il·legals. En el marc d'aquest projecte d'influència, el "repenedit" Wylie ha confessat, per exemple, que es va produir un vídeo -que es va fer circular per les xarxes socials- on es vinculava el candidat opositor Mohamed Buhari amb la futura implantació de la *sharia* i amb tot tipus d'imatges impactants de violència extrema per condicionar la votació. Altres fonts han assenyalat que algunes informacions amb les quals treballava l'equip relacionat amb l'escàndol podrien haver estat aconseguides a través del pirateig de les comunicacions de Buhari. Malgrat tot, va guanyar les eleccions.

En el cas de Kènia, no s'han detallat tant les actuacions de Cambridge Analytica i la seva filial SCL Elections, tot i que unes imatges gravades amb càmera oculta mostren executius de la companyia reconeixent ser els autors de tota l'estratègia electoral del president Uhuru Kenyatta en les eleccions de 2013 i 2017. Tot i que, en aparença, aquest reconeixement no implicaria cap activitat irregular, l'oposició keniana ha denunciat que durant els darrers comicis es va fer viral un vídeo similar al que avançava

les conseqüències d'una victòria de Buhari a Nigèria. Quan es parla de les eleccions a Kènia, és inevitable recordar la violència postelectoral de 2007, que va provocar més de 1.000 morts i més de 600.000 desplaçaments. Només és un exemple per a comprendre el risc que poden comportar determinats discursos.

Però l'història de les ingerències dels poders del nord global a l'espai digital africà és més ampli. Organitzacions com Internet Sense Fronteres o el Moviment Mundial dels Drets Humans (FIDH) han denunciat companyies occidentals que han rebut i s'han beneficiat d'encàrrecs de governs africans poc democràtics per desenvolupar eines d'espionatge de les comunicacions, que es podrien haver utilitzat posteriorment en altres llocs del món. És el cas de l'empresa francesa Amesys, que va posar a disposició del depositat líder libí Muammar al-Gaddafi una eina d'espionatge per identificar opositors; un encàrrec que, per cert, ha portat la companyia davant dels tribunals. O ho és també la pràctica, més quotidiana, d'empreses de telecomunicacions, filials de companyies europees, que no tenen els mateixos estàndards de respecte a la privacitat de les dades a l'Àfrica que a Europa.

Aquests episodis han portat les organitzacions de defensa dels drets digitals, d'expressió i dels drets fonamentals en general a fer una crida que hauria de fer reflexionar les societats civils occidentals. En la societat de la informació, la conculcació de la llibertat a l'entorn digital africà ens afecta més que mai. Fins i tot si només ens moguéssim un esperit egoista, no hauríem de perdre de vista que a l'Àfrica s'assagen noves mesures de control que acaben arribant a les nostres societats. Qui retalla els drets de la ciutadania a l'Àfrica, també mirarà de reduir les llibertats al nord global. ●

L'estètica i els personatges de *La pell freda* s'inspiren en l'obra de Capek

La ciència-ficció com a espai profètic

L'herència capkiana en la ciència-ficció
(en referència a l'autor teatral txec Karel Capek)
qüestiona el límit entre la imaginació i un futur possible

Marta Santacatalina García | @MSantacatalinaG

Què li sembla, a la pràctica qui és el millor treballador?
-El millor? Potser el que... el que és honrat... i s'escarrassa en la feina.

-No, és el més barat. El que té menys necessitats. El jove Rossum va inventar uns obrers amb el mínim de necessitats. Va prescindir de tot el que no servia per a treballar.

Aquestes criatures despullades de la inutilitat humana són els "obers" creats el 1920 amb *Robots Universals Rossum (R.U.R.)*, obra teatral on l'autor Karel Capek va encunyar per primer cop el terme *robot*, que prové del txec *robot* (treball o servitud), una de les moltes profecies que trobem en el gènere de la ciència-ficció. Capek era l'intel·lectual més respectat en el món cultural txec dels anys vint i trenta; tant, que fins i tot hi ha segells amb la seua cara. *R.U.R.* es va estrenar a tot el món amb un èxit notable; fins i tot va arribar a Barcelona, on es va estrenar l'any 1928 amb el director Adrià Gual. El txec exercia una forta influència en la política del seu país; tanmateix, una gran part de la seua obra continua sent desconeguda per a nosaltres.

La incompetència humana per a afrontar els progressos tecnològics, l'absurditat de la guerra o la crítica al capitalisme són els temes que més desenvolupa Capek. Un exemple és *La pesta blanca*, una peça teatral on posa polítics i militars contra les cordes, fent-los triar entre la pesta o un conflicte bèl·lic. El mateix autor va regalar els drets per l'edició espanyola d'aquesta obra al bàndol republicà, que la va publicar en plena Guerra Civil Espanyola. El 1937 se li va concedir el Premi Nacional de les Lletres Espanyoles, però com que va estar atorgat pel bàndol vençut és un fet completament desconegut.

De *Frankenstein* als robots de Capek

Els robots de Capek no són més que *frankensteins* actualitzats i la llavor de robots com R2-D2 i C3PO d'*Star Wars*. Tant *Frankenstein* com els robots de *R.U.R.* són el símbol del progrés i del canvi tecnològic, però no és la seua natura la que posa fi a la humanitat; estan »

» construïts per l'ésser humà, el seu destí està determinat per la mà humana i el seu final depèn de l'ús que se li'n done.

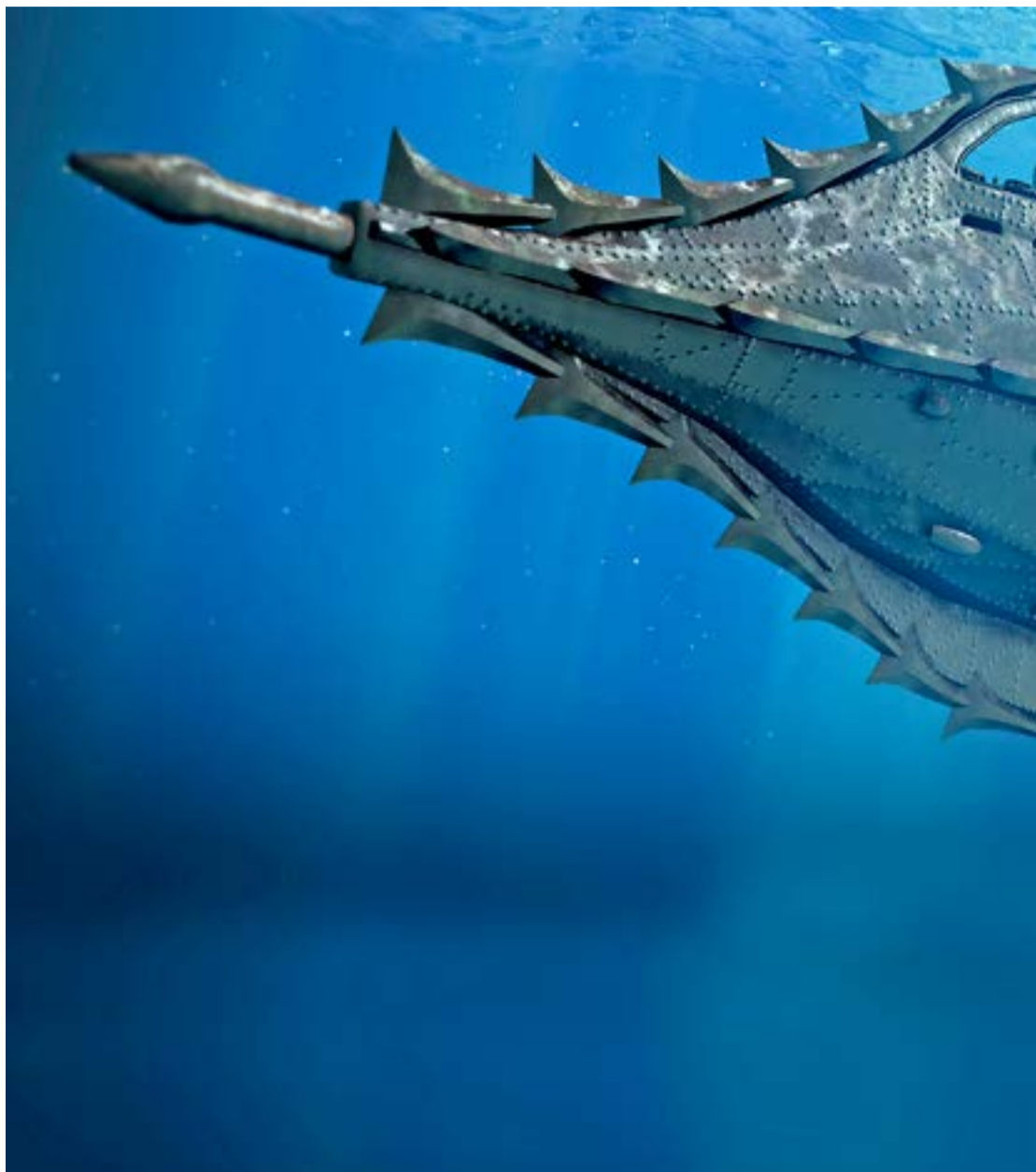
Es pot considerar que Mary Shelley va portar la ciència-ficció al món de la literatura amb *Frankenstein*, acompanyant els elements fantàstics d'elements científics. Però la creació d'aquest gènere no es deu només a la incorporació dels elements científics. La ciència-ficció, a diferència de la fantasia, utilitza un o pocs postulats i desenvolupa de manera rígida les seues conseqüències lògiques i consistents. A partir de l'aparició d'éssers nous, tant a *R.U.R.* com a *La guerra de les salamandres*, obra clau de Capek, es relaten les conseqüències lògiques que se'n derivarien, fent d'un relat un futur possible.

Després de la Primera Guerra Mundial ja no hi havia lloc per a la utopia. Aldous Huxley i George Orwell creen distopies molt properes a un futur, actuant com a veritables profetes amb textos inquietants, sacsejadors i reflexius. Capek, però, no va descriure detalladament una societat hipotètica, sinó que a partir d'una societat contemporània a l'època introdueix un canvi que *a priori* suposa una millora i que fa olor d'utopia, però que més tard -a causa de les lleis que regeixen el món- es torna distòpic. Tant a *La guerra de les salamandres* com a *R.U.R.*, el mandat del capitalisme fa trontollar uns progressos tecnològics que pareixen aportar beneficis a la humanitat, però que finalment la destrueixen. La humanitat acaba esdevenint un subjecte passiu, aixafada pel deversall d'una demanda que no pot gestionar. En comptes de crear sistemes de control o mons irreals que puguen tenir similituds amb el real, ens va mostrar la proximitat entre el nostre món i un de distòpic. "No és una utopia, sinó el dia de hui. No és una especulació sobre un futur, sinó el reflex d'aquell que és i on estem vivint", així ho explica l'autor a la introducció de *La guerra de les salamandres*.

La revolució industrial i tecnològica comença a modificar la vida humana, i amb això sorgeixen noves inquietuds científiques, ètiques i socials. Inquietuds que augmenten amb la Gran Guerra en què va desembocar el segle XIX. Després d'aquesta, el txec sent l'obligació de fer de la seua literatura un activisme polític. Herbert George Wells, el profeta de la bomba atòmica, va ser un dels seus referents per a aquesta tasca. La diferència és que, en lloc d'escriure dirigit a una elit intel·lectual com ho va fer Wells, Capek va intentar transmetre les seues idees al màxim de gent possible a través de la sàtira. El seu enfocament original, les trames i els personatges senzills i la seua versatilitat amb els formats literaris van ajudar a complir aquest objectiu, fent la seua literatura accessible i donant-li la importància a la reflexió filosòfica que conté.

Entre les seues obres trobem articles periodístics, novel·les psicològiques, assaigs filosòfics, llibres de viatge i fins i tot un manual de jardineria literari. L'únic denominador comú de les seues obres és un sentit de l'humor mordaç. Tot i així, sempre que el txec va voler contar història ho va fer mitjançant la ciència-ficció. I és que "la ciència-ficció és l'únic gènere que confronta el lector amb els problemes i perills derivats del progrés tècnic, científic i social del qual tan orgullosos ens sentim, oblidant-ne les possibles conseqüències", tal com ho defineix la filòloga Elia Barceló.

Les seues obres més significatives, com *R.U.R.* o *La fàbrica de l'absolut*, suposen una crítica al capitalisme i, en particular *La guerra de les salamandres*, és, a més, una sàtira del nazisme. Aquesta última obra va ser escrita el 1936, any en què Alemanya va començar a reclamar més territori pel seu espai vital i que va suposar el sacrifici de Txecoslovàquia per part de França i Anglaterra mitjançant la signatura de l'acord de Munic amb el III Reich. Tanmateix, la seua veu d'avís d'un holocaust futur, la profecia que va posar a la boca de les salamandres, no va ser escoltada.

La premonició de l'artista o la veu que s'obvia

La literatura de ciència-ficció es caracteritza per un format popular; els qüestionaments i els debats morals que s'hi plantegen són propers a la realitat quotidiana. Aquest caràcter popular, en part gràcies a l'ús dels relativament recents mitjans de comunicació i en part també a la importància de la ciència i la velocitat del progrés tecnològic que caracteritza la nostra època, ha agafat encara més ressò durant els últims anys.

Així, la influència capkiana arriba als nostres dies especialment per mitjà del cinema o les sèries. És indubtable que en la gran majoria

La literatura de ciència-ficció es caracteritza per un format popular; els qüestionaments i els debats morals que s'hi plantegen són propers a la realitat quotidiana

Imatge icònica de l'obra *R.U.R.*

El Nautilus de Jules Verne és una de les profecies de la ciència-ficció

Els descobriments científics de la literatura van acompanyats d'un crit d'avís, d'una premonició que espanta, com els auriculars o els televisors

d'obres contemporànies podem trobar senyals de Capek, ja siga per la qüestió filosòfica que va encetar, per l'avís d'un possible esdevenir proper o per les qüestions purament formals i estilístiques. Un dels exemples més recents és la pel·lícula *La pell freda*, de l'autor català Albert Sánchez Piñol, en què sobretot l'estètica i els personatges beuen de les salamandres del txec.

Tot i que l'estètica de la ciència-ficció és el més cridaner del gènere, el bé més valuós que la cultura n'hereta és el seu caràcter profètic, de vegades amb un apunt purament científic com va passar amb els satèl·lits de Mart que ens va descobrir Jonathan Swift a *Els viatges de Gulliver* o el submarí que ens va descobrir Jules Verne. Moltes altres vegades els descobriments científics de la literatura van acompanyats d'un crit d'avís, d'una premonició que espanta, com els auriculars o els televisors de Ray Bradbury -que venien acompanyats d'un aïllament social-, la bomba atòmica de Wells, el sistema de control d'Orwell o el soma que vaticinava Huxley. I si totes les premonicions de les sèries com *Black Mirror*, *Electric Dreams* o *West World* estigueren retractant també un futur proper? La humanitat del nostre món cometrà els mateixos errors que va cometre amb les salamandres a la literatura i amb el nazisme al món real? La humanitat podrà canviar el destí que el capitalisme imposa als canvis tecnològics? O, com a mínim, som conscients de les possibles conseqüències del nostre present? ●

CASTELL DE MONTJUÏC | EXPOSICIÓ
**LA REVOLUCIÓ
 PEDAGÒGICA**
 DE FERRER I GUÀRDIA
 12 D'ABRIL ▶ 2 DE SETEMBRE DE 2018

CASTELL
DE MONTJUÏC

Ajuntament de
Barcelona

malalletra

En un somni

Everything beautiful is far away

El relat de Pere Vilanova | @Pere_Vilanova

El temps -si fos allò que en diem *core* i tingués sentit d'edat- havia anat retorçant-se i això volia dir que ja no fumava tant després dels àpats plàsticsos, ni fora la cova, ni liava en papers fotogràfics les paraules en el fum ni el fum dins les paraules com havia fet antany. Ara el seu sintetitzador, més afinat i mancat per la fam de muses enterrades, i el llac calmat i els passos de cigne en cingleres de sutge on rodolen els bevedors del gebre altiu, eren alguna cosa semblant a allò que el trasbals dels sense ànima anomena el transbordament i l'èxit. Encara plovia a la seva ciutat, i a totes les ciutats on anava, i encara volava amb companyies de baix cost en ports amb rebedors airívols. Vestia semblant i en la seguretat estimava menys i rascava menys l'acord de la mandra. Tot el que és bonic és lluny, es deia, llauna en mà, assegut en un banc enlairat -havia oblidat quantes vegades s'havia repetit aquestes mateixes paraules de jugador enfonsat, i quants cops restaven encara per fer una aportació menor a l'harmonia humana.

Despertes com l'ala
en la pressió arribant,
i el teu pervers badall sota el cel!

Has esperat molt
per arribar aquí,
no t'importava
quan descendies
directe per les cascades
de les dones;
de fet,
hi tornaries feliç,
i la gran serp entre les cames
que t'havies promès
es cruspiria els serafins esventrats,
però aquesta vegada el braç del pare
et serviria a tu mateix
perquè et mengessis.

Com en un teatre que-no-acaba-sent-mai,
l'estúpid brindis brollant,
així és la teva vida en el món,
mentre esperes.

Darrerament, inventat
d'una manera de fer-te aparèixer
a partir de rumors,
he après de
recordar-te amb forma humana,
envoltada d'ocells
sorcadors, com àngels
asseguts en trons d'aire condicionat.

A vegades els crits
se m'han confós amb els dels gats
i no he sabut la boca
que em fel·lava,
i he anat a dins
com en un abordatge de miralls,
i he vist com
les meves ofrenes
acaben sempre en hemorràgies.

És la ciutat perduda enmig d'un desert emboirat
la que fa que ressoni la campana i la música del pecat,

/ EDOUARD MONNEAU

la que enllustra l'arribada del seu trobador
en cada una de les pedres i senderots,
la que ensenya la cançó com una sandàlia
pel sacerdot enlairat;
és el somriure rubicund dels llavis humits
de l'estirada que menstrua
en la posta,
i els cavalls color rovell
de les vigílies incendiàries,
que ens avisen,
a la plana antiga,
abundosa de porcs i de pedres sortints
(la primera ofrena, la que provocà
la primera ofensa,
és la força del treball que excava
fins que desenterra totes les plomes de la mort),
els himnes numerats on espeteguen els somnis
fets de no gaire
entre núvols i budes mandarins.

I tu! Tu!
Tu que potser voldries no formar part de la pastoral,
sembla que has decidit baixar,
així que t'enfiles pluja avall
a la ciutat penjada,
i a dins la campana
hi fas bramar tot un ramat immortal!

Et porto als llavis
com una fulla
amb silvestre olor.

Segueixo assegut
al mateix banc
a mirar el teló dels nostres contes,
molts anys
després.

Qui n'estaria orgullós?
Podent ser lliures
vam decidir
vetllar.

Homes sense temps,
sovint apareguts,
no som allà,
ni veníem d'aquí,
sinó que hi hem estat,
i així seguim, seguim,
ens diem adéu perquè
hem fracassat...
I tu més
i tu res
i en aquests orgues de partença
el cor missioner desvetlla
les espigues de l'elegia i de la llet,
i aleshores
jo torno endolat per l'adéu
a cantar a la gent migrant
defugida de l'únic-i-real,
el nostre monument. ●

ressenyes

Els quinze punts ecologistes de la República catalana

Xavier Diez | @herodot10

Jordi Navarro és un activista prestigiós, un dels ecologistes gironins de llarga trajectòria en les lluites per la defensa del territori, amb una breu etapa com a regidor de la CUP a l'Ajuntament de Girona. Des del seu retorn a la vida privada, ens ofereix un interessant assaig sobre l'ecologisme, tant des de la perspectiva històrica com de balanç del present i de possibilitats futures.

Navarro, geògraf de formació -per tant, amb instint d'endrea- i pròxim al pensament del brillant Joan Martínez Alier, ens ofereix un volum amb molts vessants: el de l'alta divulgació sobre la història i l'orografia del moviment, el de l'anàlisi de la situació paradoxal de l'ecologisme -entre l'estratègia d'integració en el model neoliberal i l'esmena a la totalitat al capitalisme del decreixement- i, finalment, el de la incardinació en el model de República en construcció.

El que fa particularment interessant aquesta *opera prima* és l'accent en un ecologisme que, a diferència del sectarisme paralizador en què sovint han incorregut els diversos moviments -que, si bé poden obtenir victòries tàctiques, acaben

patint derrotes estratègiques-, el dibuixa com a espai comú. Segons Navarro, les polítiques ecologistes, públiques i privades, collectives i individuals, han de combinar l'ambició global amb el realisme local. I han de formar part d'una mirada matisada, actuant amb una visió general que impliqui un canvi de mentalitat general, encara que també amb objectius que permetin avançar ordenadament en la direcció, no d'una societat més verda, sinó d'una societat més justa i igualitària.

I és aquí on apareixen les referències al confederalisme democràtic, que, si bé l'experiència de Rojava i el poble kurd han posat en el mapa, en realitat prové de les propostes ecolibertàries de Murray Bookchin, i, per extensió, de la tradició anarquista que fan de Catalunya un terreny adobat per avançar en aquesta línia. Perquè, certament, la part més interessant del llibre són els quinze punts que l'autor proposa per a construir una República catalana ecològica, i que té un punt de revolucionari en tant que possibilista. Al cap i a la fi, per què volem la independència sinó per fer un país millor (que necessàriament ha de ser més ecològic)? ●

LLIBRE
República i ecologia. Avançant cap a un país i un món més ecològic, just i respectuós amb l'entorn
Jordi Navarro
Curbet Edicions, 2018
287 pàgines

Consagració íntima

Xavier Puig i Sedano | @xavierps7

En el seu darrer disc, *Irredempt* (Satélite K, 2015), Roger Mas es desfeia de tota parafernàlia, deixant nua i protagonista la seva veu vellutada. A *Parnàs*, un viatge al jardí dels poetes (Satélite K, 2018), la idea de fons segueix essent la mateixa. De nou, el cant del de Solsona és el protagonista. Ara, però, es vesteix de delicats i cuidats acompanyaments d'instruments de corda.

Com la rosada, el cant de Mas va calant a poc a poc fins al moll de l'os de qui l'escolta. És, llavors, el moment en què es revela el treballat lirisme de les seves lletres. Amant de la poesia, a les cançons apareixen Joan Maragall, Miquel Martí

i Pol o Amadeu Vidal. Les lletres, amb substrat poètic, evocuen racons, paisatges i moments. Ho fa molt bé, amb mestria.

El registre és ampli, a "Soleiada" es converteix en rapsode; a "Jordi", en trobador contacontes; a "Les rutes clares", en cantant pop, i s'acosta al cant popular a "Borrasqueros de Canalda", una de les perles amagades del disc. Altres vegades, com a "Al·leluia", s'acompanya de la veu femenina de Bikimel, conformant un duet amb deixos místicistes. És en aquestes dimensions més intimistes que Roger Mas desplega millor el seu potencial i ara, després d'anys de trajectòria eclèctica, sembla decidit a endinsar-s'hi a fons. ●

MÚSICA
Parnàs
Roger Mas
Satélite K, 2018

Això no és un receptari (tot i que també ho és)

Dario Riccobono

"Això és el que cuinava la meua iaia!". Crec que aquesta ha sigut la frase que més sovint he sentit a la gent que fullejava *A mos redó*. Cuinant la sobirania alimentària al País Valencià (Caliu Espai Editorial, 2017). Jo mateix, que procedisc d'una altra riba del nostre estimat i maltractat Mediterrani, he trobat en les seues pàgines la familiar calor dels fogons de la meua història personal. Els sabors dels plats tradicionals són el reflex de les mil·lenàries capes de cultures que s'han entrecruat al Mare Nostrum i que, avui en dia, la bogeria assassina de l'Europa del capital pretén esborrar recorrent a tot el seu arsenal militar i populista.

Les pàgines d'*A mos redó*, amb el seu entramat de receptes tradicionals, reflexions col·lectives sobre els valors de la sobirania alimentària i exemples

concrets de com és possible practicar altres formes de consum, m'han semblat una excel·lent ferramenta per a reflexionar i, fins i tot, contrarestar aquesta furtiva agressió neoliberal als nostres hàbits i a la nostra memòria social. Ho és perquè ens situa en el lloc, càlid i familiar, de la comprensió de l'expressió "som el que mengem", en contra de l'espectacularització de les vides, també al voltant de la cuina, a què ens ha acostumat la comunicació adulterada. ●

LLIBRE
A mos redó
Jordi Garcia Miravet
Caliu Espai Editorial, 2017
159 pàgines

/ LORENZO GIUSTO

Francesco Calogero,
independentista
sicilià

“Itàlia enriqueix el nord a força de saquejar el sud”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

L'1 d'octubre passat, Francesco Calogero (Caltabellotta, 1955) va quedar fascinat per la resistència del poble català durant la celebració del referèndum. No era la primera vegada que venia a Catalunya per un acte similar. Com a secretari de relacions internacionals del moviment polític Siciliani Liberi, va formar part de l'equip d'observació internacional en la jornada del 9 de novembre de 2014. “Vaig tenir el privilegi de ser a Barcelona i conèixer els diferents líders sobiranistes, amb qui vaig compartir la idea que, malgrat la dificultat d'assolir la independència, la gent hi és; això és el més important”. La seva trajectòria va lligada a la lluita per la supervivència de l'illa més gran de la Mediterrània. Un enclavament que, sota *manu militari* i la implicació de la màfia, ha servit de botí a l'Estat italià i les companyies d'Occident per explotar-ne els recursos. Després d'un llarg silenci, el moviment sicilià sembla revifar i, de bracet de Catalunya i la resta d'arxipèlags de la Mediterrània, aspira a ser un actor clau per a la democràcia i la construcció de l'Europa dels pobles.

Quan t'involucreu en el moviment independentista sicilià?

A casa m'havien educat en els valors de la llibertat i el respecte als altres. Però la meua vida política s'inicia el 2002 al Front Nacional de Sicília. Allà vaig conèixer el procés amb què Itàlia ha intentat esborrar la nostra cultura i saquejar l'antic Regne de Sicília i Nàpols per alimentar la cobdícia de la maçoneria en els circuits navals i comercials de la Mediterrània. Enriqueix el nord a força de saquejar el sud.

En què s'ha traduït aquesta estratègia?

Som una colònia. Ja amb la Segona Guerra Mundial milers de joves van haver de fugir per guanyar-se la vida a les Amèriques, les mines belgues i franceses o els guetos alemanys. Allò va donar peu a un enfortiment de l'independentisme sicilià, que -amb Lucio Tasca, Antonino Varvaro i Andrea Finocchiaro Aprile al capdavant- va plantar-hi cara mitjançant la lluita política i l'EVIS, el seu braç armat, fins a ser reprimit per la màfia en connivència amb els governs de Roma i els Estats Units.

Quins són els principals impactes d'aquesta subordinació?

Destacaria les bases militars, la destrucció de la costa pels efectes d'un turisme descontrolat i l'explotació dels recursos. L'extracció de petroli i de gas natural no sols s'estén a la costa, sinó que afecta el conjunt de l'illa -en particular l'àrea compresa entre Gela i Priolo Gargallo, on la contaminació ha multiplicat els casos de leucèmia i altres malalties greus.

S'ha parlat molt de Cosa Nostra, l'antiga màfia siciliana. En quina mesura ha perjudicat el moviment sobiranista?

No va interferir en cap de les organitzacions, però sí en el progrés social i econòmic de l'illa. L'Estat va utilitzar-la per frenar les nostres aspiracions i mantenir-nos callats. I encara avui escampa l'ombra d'aquest enemic per reforçar el seu domini.

Des de Siciliani Liberi vau presentar el document “Zona econòmica especial”. En què consisteix?

És una proposta de transició cap a la independència

que busca dotar les zones més depauperades d'eines per crear llocs de treball, promoure infraestructures i defensar un medi ambient saludable. Creiem que és tècnicament viable, legalment legítim (fins i tot en l'actual sistema jurídic europeu) i econòmicament convenient, ja que la nostra contribució en impostos a l'Estat italià no reverteix en educació, salut ni equipaments bàsics.

Sicília pot ser autosuficient en tots els àmbits?

Sens dubte. Si disposem dels nostres recursos, podem garantir el benestar i protegir un model productiu basat en l'agricultura. Ara, en canvi, estem sotmesos a una classe dirigent que, amb les seves polítiques, està obligant milers de sicilians a marxar per sobreviure.

Quines similituds trobes entre Sicília i Catalunya?

N'hi ha moltes. Vam tenir catalans fa 450 anys i això ha fet que compartim aspectes relacionats amb la llengua, la cultura, la gastronomia o el patrimoni arquitectònic. Però sobretot ens uneix la voluntat d'independitzar-nos d'un estat advers i, davant de sectors corruptes i mafiosos, caminar cap a la llibertat i la justícia social.

Els pobles de la Mediterrània poden ser un laboratori per a la democràcia al sud d'Europa?

Només el fet que les organitzacions independentistes estiguem en contacte ja explica que Europa pot ser un territori de persones i nacions lliures, on cadascú ha de poder gaudir la seva identitat.

Encara que la Unió Europea respongui als interessos d'un club d'estats nació, ets optimista?

Les dinàmiques canvien. Catalunya ha iniciat un procés de no retorn en el qual el món ja ha començat a participar, mentre que Sicília hem deixat l'anonimat i cada vegada més moviments socials prenen consciència que la sortida està en la plena sobirania. Això farà -n'estic convençut- que Siciliani Liberi esdevingui una alternativa política a Sicília i, al costat de les forces amb qui coincidim en la diagnosi, aconseguim tirar endavant un referèndum d'autodeterminació. ●